

Mérnöki visszafejtés, mint az innováció hajtóereje?!

*„Az ötlet önmagában értéktelen, a
szabadalom is csak tulajdon, az innováció
a megvalósítással ér véget.”*

Tartalomjegyzék

I.	Előszó	3.
II.	Innováció	5.
	1. Innováció – eredmény, nem tevékenység	5.
	2. Innovációs folyamat	6.
	3. Az innovációs folyamat felépítése	6.
	4. A magyar szabályozás és intézményrendszer	8.
	5. Európa 2020 stratégia	10.
III.	Know-how	15.
	1. Helye a szellemi alkotások jogán belül	15.
	2. Know-how fogalma	16.
	3. Know-how fajtái	17.
	4. A definíció problémájához kapcsolódó elvi alapok	20.
	5. A know-how polgári jogi védelme	24.
	6. Az üzleti titok versenyjogi védelme	28.
IV.	Mérnöki visszafejtés – szolgai utánzás	32.
	1. A mérnöki visszafejtés hazai szabályozása	32.
	2. Titkos ismeret külföldi szabályozási környezetben	38.
V.	Záró gondolatok	41.
VI.	Szakirodalomjegyzék	42.
VII.	Internetes források	43.
VIII.	Hivatkozott jogszabályok	44.

I. Előszó

“De az innováció úgy születik, hogy az emberek találkoznak a folyosón, vagy felhívják egymást este fél 11-kor, mert rájöttek, hogy egészen máshogy is meg lehet közelíteni egy problémát, mint ahogy eddig gondolkodtunk róla. Ad hoc meetingeken, amikor hat embert összehív valaki, mert úgy véli, a világ legkülönbözőbb ötlete pattant ki a fejéből, és kíváncsi rá, mi a többiek véleménye róla.”

(Steve Jobs, BusinessWeek, 2004 október)

Az innovációs fejlesztő tevékenység, valamint annak eredményei, vagy akár részeredményei manapság fokozott szerephez jutnak akár a technikai fejlődést, akár a válságból való kilábalás lehetőségét, akár a környezettel kapcsolatos problémák megoldását nézzük. Az innovációs folyamathoz, illetve az annak eredményeként megszülető új dologhoz egyaránt kapcsolódnak olyan ismeretek, amelyekhez a jogosultaknak gazdasági érdekük fűződik. Az ismeretek sokszor akkor érnek a legtöbbit, ha legalább egy adott személyi kör előtt titokban maradva know-how-vá válnak.

A know-how védelmét hazánkban a magánjog is biztosítja. Az oltalom azonban korlátozottan kizárólagos jellegű, ugyanis nem nyújt védelmet a mérnöki visszafejtővel és a független (párhuzamos) fejlesztővel szemben. A globális méreteket öltő és egyre fokozódó versenyhelyzetet alapul véve úgy gondolom megkérdőjelezhetetlen az oltalmat korlátozottan kizárólagossá tevő mérnöki visszafejtés, mintegy a versenytársak előtt nyitva álló jogi „kiskapu” fontossága. Elengedhetetlen, hiszen ez biztosít megfelelő, jogilag is megengedett eszközt olyan innovatív, novumnak tekinthető megoldások szélesebb társadalmi környezet általi hasznosítására, felhasználására, melyek nem csupán előnyösebb versenypiaci helyzetet eredményeznek, hanem elősegítik a folytonos megújulást is.

Dolgozatom központi témája a mérnöki visszafejtés, melyet a know-how korlátozottan kizárólagos jellegű oltalma felől közelítettem meg. Ennek okán dolgozatomban nem kívánok kitérni a mérnöki visszafejtés szerzői jogi vonatkozásaira. A következőkben arra teszek tehát kísérletet, hogy a lényegi jellemzőket bemutassam, három kérdéskört vizsgálva. A mérnöki visszafejtés „rendszeri elhelyezésben” is rejlő jelentőségének érzékeltetése elengedhetetlenné teszi az innováció, annak intézményrendszere, illetve a know-how fogalmi jellemzőinek és védelmének magánjogi vizsgálatát. E tematikus felépítés lehetővé teszi a

mérnöki visszafejtés tágabb, innovációs, valamint know-how környezetből táplálkozó megközelítését, bizonyítva ezáltal a mérnöki visszafejtés hajtóerő jellegét.

II. Innováció

1. Innováció – eredmény, nem tevékenység

Az innováció Magyarországon a hetvenes évek második felében vált a gazdasági élet, majd az azzal kapcsolatos publicisztika egyik leggyakrabban emlegetett kifejezésévé.

Az innováció jelentéstartalma a következőképpen foglalható össze: „Az innováció a potenciális befogadókörnyezetben újnak számító dolognak – jelesül terméknek, szolgáltatásnak, termelési eljárásnak, kereskedelem-, vagy értékesítésszervezési technikának, termelési vagy piaci szervezetnek, stb. – a helyi gyakorlatba történő sikeres bevezetése és elfogadtatása. Ez szükség szerint integráns részeként magában foglalhatja a szóban forgó újdonság rendelkezésre állását, azaz annak létrehozását és megfelelő szintre, teljességre fejlesztését, vagy annak máshonnan történő átvételét és a helyi igényekhez és adottságokhoz való adaptálását.”¹

Az innovációt el kell határolni az annak létrehozására irányuló tevékenységtől, az innovációs fejlesztési folyamattól, rövidebben az innovációs folyamattól. Az innovációs fejlesztés egy önmagában is tartalommal bíró folyamat, melynek célja az innováció létrehozása. Az innováció a sikerrel születik meg, vagyis csak akkor és azáltal jön létre ha a folyamat sikeres, tehát a bevezetni kívánt újdonságot a potenciális befogadó-környezet teljesen befogadja. Az innováció tartalmát tekintve tehát nem tevékenység, hanem eredmény.² A sikeres innováció függ a kreativitástól, amely az innováció létrejöttének nem csak egyik szükséges feltétele, hanem a sok egyenlő között az első, amelytől a többi tényező működésbe lépése is függ.³ Előfordulhat, hogy az innovációs folyamat nem végződik sikerrel, nem születik meg a célként kitűzött eredmény, a részeredményei azonban fenn maradhatnak, melyek egy másik fejlesztés alkalmával történő átvételük után innovációként hathatnak egy olyan befogadó-környezetben, melyben újnak számítanak és hasznosításuk számottevő előrelépést eredményez.⁴ Az innovációs folyamat és az innováció különbsége tehát azok tartalmában áll, míg az egyik egy tevékenység, addig a másik annak eredménye.

¹FÓRUM: Tegyük végre tisztába nézeteinket az innovációról. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. 1 (111.) évf. 5. szám, 109.

² Uo. 108.-110.

³ SZILÁGYI József: A kreativitás, mint az innováció egyik jogi tényezője. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. 1 (111.) évf. 6. szám, 40.

⁴ FÓRUM, 2006. 1 (111.) évf. 5. szám, 110.-111.

2. Innovációs folyamat

Az innovációs folyamat tartalmilag két, egymással szoros kölcsönhatásban lévő fő ágra osztható. Ezek egyike az ún. ipari, másika a kereskedelmi felkészítés.

Az ipari felkészítés az innovációs fejlesztés során végzett termelés-szervezési és műszaki fejlesztések összessége. Többek között:⁵

- alkalmazástechnikai – használati, karbantartási – segédletek kidolgozása;
- közbenső és végső ellenőrzések és az azok alapján szükséges korrekciók elvégzése;
- az innovációs fejlesztések reprodukálásához, valamint a felhasználóknak biztosított javítási és karbantartási szolgáltatásokban való üzemszerű felhasználásához szükséges dokumentációk kidolgozása.

A kereskedelmi felkészítés az innováció előnyös értékesítését, a vállalkozó pozíciójának kiépítését, javítását, megerősítését szolgáló iparjogvédelmi, jogi, gazdasági és egyéb intézkedések összessége. Többek között:

- iparjogvédelmi tisztaságvizsgálatok;
- az áru piacra történő bevezetését megelőző piackutatások;
- potenciális vevők megnyerését célzó reklám-, propaganda-, és PR-munka.⁶

Az innovációs folyamat sikerességéhez a fent említett két fő ág összhangja elengedhetetlen.

3. Az innovációs folyamat felépülése

Az innovációs folyamat szakaszai közt kölcsönös összefüggés van, azonban a közöttük ható visszacsatolások mégis egy zárt rendszerré teszik. A meg nem bontható ok-okozati összefüggés miatt az innovációs folyamatot szokás innovációs láncnak is nevezni.⁷

⁵ Uo. 113.

⁶ Uo. 113.-114.

⁷ Uo. 118.-124.

Az innovációs folyamatokra nézve modellt azok különbözősége miatt felállítani nem lehet, viszont vannak olyan alapigazságok, amelyek támpontul szolgálhatnak ezen folyamatok felépülésének megértéséhez.

Kiindulva abból, hogy egy vizsgált innovációs folyamat valójában egy komplex műszaki-gazdasági fejlődés egymásra épülő szakaszainak kiragadott egyike elmondható, hogy az innovációs folyamatoknak nincs konkrét kezdőpontja, mert minden gazdasági tevékenységnek, valamint az innovációs fejlesztésben szerepet kapó információknak, tudásanyagnak is megvannak a maguk gyökerei.

Az innovációs folyamatban jelentős szerepet játszanak az előzmények, ugyanis egy 'jó ötletből' akkor lesz innováció, ha csatlakozik hozzá az a felismerés, hogy azt hol, mire, hogyan lehet használni, hasznosítani, melyhez az adott területen való jártasság elengedhetetlen. Az innovációs fejlesztés tehát sem cél-, sem eszközrendszerében nem mellőzheti az előzményeül szolgáló, időben korábban született eredményeket, így azok beágyazódnak egy folyamatba, amit továbbépítenek és gazdagítanak.

Ha mégis konkretizálni akarjuk az innovációs folyamatot, annak eredményétől indulva visszafelé kell haladnunk, így megkapjuk azt a tevékenységsort, mely során az innováció létrejött.

Az eredmény felől visszatekintve kapott ciklust vizsgálhatjuk abból a szempontból is, hogy mivel kezdődött az a tevékenység, amelynek célja az innováció létrehozása volt. Négy alapeset különíthető el:

1. A kiindulópont egy olyan közbenső innovációs eredmény, amelynek létrejöttében a vizsgált innovációs programtól független fejlesztések játszottak szerepet.⁸
2. A kiindulópont annak a felismerése, hogy a piacon létezik valamilyen ki nem elégített kereslet és a cél, ennek kielégítése. A felismerést követően olyan árucikket hoznak létre, amely a fogyasztói igényeknek megfelel, kielégítve azokat.
3. A kiindulópont a kereslet felkelhetőségének felismerése, melyet követően igyekeznek olyan árut előállítani, amely alkalmas a kereslet felkeltésére, majd annak kielégítésére.
4. A már bevezetett árucikk 'életben tartó fejlesztése', vagyis egy már meglévő termék olyan irányú fejlesztése, amely kedvezőbb értékesítési feltételeket,

⁸ Például egy vállalat valamilyen, tőle függetlenül létrejött eredmény komplex innovációs fejlesztését végzi.

esetleg nagyobb keresletet teremt. Ebben az esetben a viszonyítási alap a vállalat által korábban gyártott eredeti árucikk.⁹

4. A magyar szabályozás és intézményrendszer

Az elmúlt évek során számos, a nemzeti innovációs rendszert érintő változás zajlott le Magyarországon. Megszületett az innovációs kerettörvény,¹⁰ valamint a pénzügyi háttérrel biztosító Innovációs Alapról szóló törvény.¹¹

2003 novemberében fogadta el az Országgyűlés a Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról szóló 2003. évi XC. törvényt. A törvény által létrehozott állami pénzalap¹² többek között az Alap tárgyévét megelőző pénzmaradványából; belföldi vagy külföldi természetes és jogi személyek, illetve jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságok által teljesített, önkéntes befizetésekből, adományokból, segélyekből; nemzetközi támogatásokból és egyéb bevételekből áll.¹³ A törvény által előírt befizetési kötelezettség formája járulék. Az Alapból a vállalkozások általánosan hozzáférhető, valamint pályázható támogatások útján részesülhetnek. Az Innovációs Alap felett a kutatás-fejlesztésért és a technológiai innovációért felelős miniszter rendelkezik.

Az innovációs törvényt 2004 decemberében fogadta el az Országgyűlés és 2005. január 1-jén lépett hatályba, célja a magyar gazdaság versenyképességének növelése, a fenntartható fejlődés kialakítása. A 2004. évi CXXXIV. törvény átfogóan szabályozza az innovációs tevékenységet, az intézményrendszert, a finanszírozást, a szellemi-tulajdonjogi kérdéseket, a vállalkozók tudástermelést közvetítő tevékenységét, a kutatói utánpótlás és a humán erőforrások kérdéskörét, rendelkezik továbbá a kutatási konzorciumokról, az államháztartás alrendszeréből folyósított támogatásokról,¹⁴ a kutató díjazásáról, a jogosult jogairól, a kincstári vagyoni körbe kerülésről.

⁹ Uo. 121.-123.

¹⁰ 2004. évi CXXXIV. tv. a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról

¹¹ 2003. évi XC. tv. a Kutatási és a Technológiai Innovációs Alapról

¹² 2003. évi XC. tv. 1. § (1) bek.

¹³ 2003. évi XC. tv. 2. §

¹⁴ Részletszabályokat lásd: 2011. évi CXCV. tv az államháztartásról

Kutatásaim során kitekintést tettem a nemzeti innovációs rendszer intézményi struktúrájára, mely kormányzati és közigazgatási szervekből, nem kormányzati szervekből, valamint társadalmi partnerekből épül fel, melyek ellátják az innovációhoz kapcsolódó szerteágazó feladatokat.

Az innovációs rendszer csúcán a Kormány áll, az innovációval kapcsolatos feladatai közül kiemelkedő a középtávú tudomány-, technológia- és innovációs politikai (TTI) stratégia megalkotása.

Az innovációpolitika végrehajtásában fontos szerepet játszanak a minisztériumok¹⁵ (Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium, Nemzeti Erőforrás Minisztérium, Nemzeti Fejlesztési Minisztérium, Nemzetgazdasági Minisztérium), valamint a Miniszterelnökség Gazdálkodási, Humánpolitikai és Jogi Főosztálya (GHJ).¹⁶ Az innovációhoz kapcsolódó további feladatok – a finanszírozástól a szellemi alkotásokkal kapcsolatos eljárásokig – megoszlanak a Magyar Tudományos Akadémia,¹⁷ a Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala,¹⁸ az Országos Tudományos Kutatási Alapprogramok,¹⁹ a Magyar Rektori Konferencia,²⁰ a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség,²¹ a Nemzeti Innovációs Hivatal,²² valamint a nemzeti innovációs rendszer társadalmi háttérét adó intézmények, mint az egyetemek a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara,²³ és a Bay Zoltán Alkalmazott Kutatási Közhasznú Alapítvány²⁴ között, az alábbi ábra által szemléltetve:²⁵

¹⁵ MOLNÁR – HEFFNER – NÉMETH, 2006. 1. (111.) évf. 5. szám 15.**ELŐSZÖR VAN!**

¹⁶ A miniszterelnök 1/2011 (VI. 2.) ME utasítása a Miniszterelnökség Szervezeti és Működési Szabályzatáról. *Hivatalos Értesítő*, 2011. évi 34. szám 6600.- 6602. [http://www.kormany.hu/download/8/a4/40000/H%C3%89%20-%20Minisztereln%C3%B6ks%C3%A9g%20SZMSZ%202011_06_02.pdf] (Utolsó letöltés dátuma:2012-09-30)

¹⁷ Részletesen lásd: <http://mta.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-30)

¹⁸ Részletesen lásd: <http://www.sztnh.gov.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-30)

¹⁹ Részletesen lásd: <http://www.otka.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-30)

²⁰ Részletesen lásd: <http://www.mrk.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-11-12)

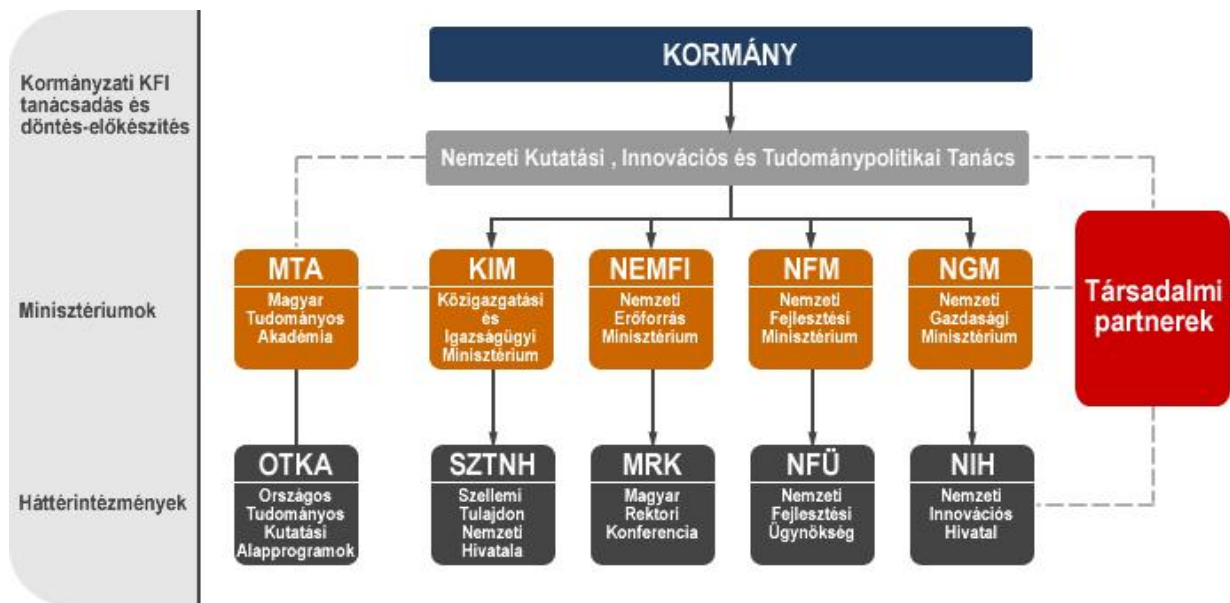
²¹ Részletesen lásd: <http://www.nfu.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-10-10)

²² Részletesen lásd: <http://www.nih.gov.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-30)

²³ Részletesen lásd: <http://www.mkik.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-30)

²⁴ Részletesen lásd: <http://www.bayzoltan.hu/> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-30)

²⁵ http://www.nih.gov.hu/site/upload/2011/07/nemzeti_innovacios_rendszer2011.04.27.1.jpg&w=690&h=357&ei=YrwwUN-IMqXk4QSH3oDwCA&zoom=1&iact=hc&vpx=85&vpy=200&dur=6010&hovh=161&hovw=312&tx=152&ty=92&sig=101939349669703821893&page=4&tbnh=104&tbnw=201&start=52&ndsp=19&ved=1t:429,r:5,s:52,i:259 (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-17)

5. Európa 2020 stratégia

A válság bekövetkeztével az Európai Unió is változtatásokra, fejlesztésekre szánta el magát, hiszen - José Manuel Barroso szavaival élve - „A válság felnyitotta a szemünket: felismertük, hogy a 'szokásos üzletmenet' folytatva fokozatos hanyatlás vár ránk, és az új világrendben másodrendű tényezővé válunk. Európa számára ütött az igazság órája: itt az idő, hogy merészen és határozottan lépünk fel.”²⁶

Az Európa 2020 három, egymást kölcsönösen erősítő prioritást jelöl meg, melyek az alábbiak:

- Intelligens növekedés: a tudáson és az innováción alapuló gazdaság kialakítása.
- Fenntartható növekedés: erőforrás-hatékony, környezetbarát és versenyképes fejlődés.
- Inkluzív növekedés: magas foglalkoztatás.

²⁶ Európa 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája. A Bizottság közleménye, Brüsszel, 2010. 2.

A Bizottság az említett három prioritási körön belül, a haladás ösztönzésére összesen hét kiemelt kezdeményezést javasolt:²⁷

- „Innovatív Unió” a kutatásra és az innovációra fordított finanszírozás javítását szolgálja, célja, hogy az innovatív ötletekből a növekedést és a foglalkoztatást segítő termékek szülessenek.
- „Mozgásban az ifjúság” kezdeményezés az oktatási rendszerek teljesítményének növelését és a fiatal generáció munkahelyekre történő belépésének megkönnyítését szolgálja.
- „Európai digitális menetrend” a nagy sebességű internet hozzáféréseinek bővítését, és a digitális piac előnyeinek kiaknázását helyezi fókuszba.
- „Erőforrás-hatékony Európa” a gazdasági növekedés és az erőforrások felhasználásának szétválasztása, elősegítve az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaság felé történő elmozdulást, a megújuló energiák növekvő használatát, és a szállítási ágazatok modernizálását.
- „Iparpolitika a globalizáció korában” a vállalkozások üzleti környezetének javítása, valamint egy világszinten fenntartható, versenyképes és erős ipari bázis kifejlesztése.
- „Új készségek és munkahelyek menetrendje” nevezetű kezdeményezés célja a munkaerőpiacok modernizálása.
- „Szegénység elleni európai platform”, melynek célja egy olyan szociális és területi kohézió biztosítása, amelyben a növekedés és a munkahelyteremtés előnyei széles körben megosztásra kerülnek és a szegénységben élők vagy azzal fenyegetettek is aktív tagjai lehetnek a társadalomnak.

A válság az Unió szerte több millió polgár életét nehezíti meg, valamint felszínre hozta a gazdasági hiányosságokat és jelentős akadályt képezi a jövőbeli gazdasági fejlődésnek.²⁸ A jelenlegi helyzet jól ábrázolható a Kondratyev-ábrával,²⁹ amely szemlélteti a válság bekövetkeztének ciklikusságát.

²⁷ Uo. 5. 6.

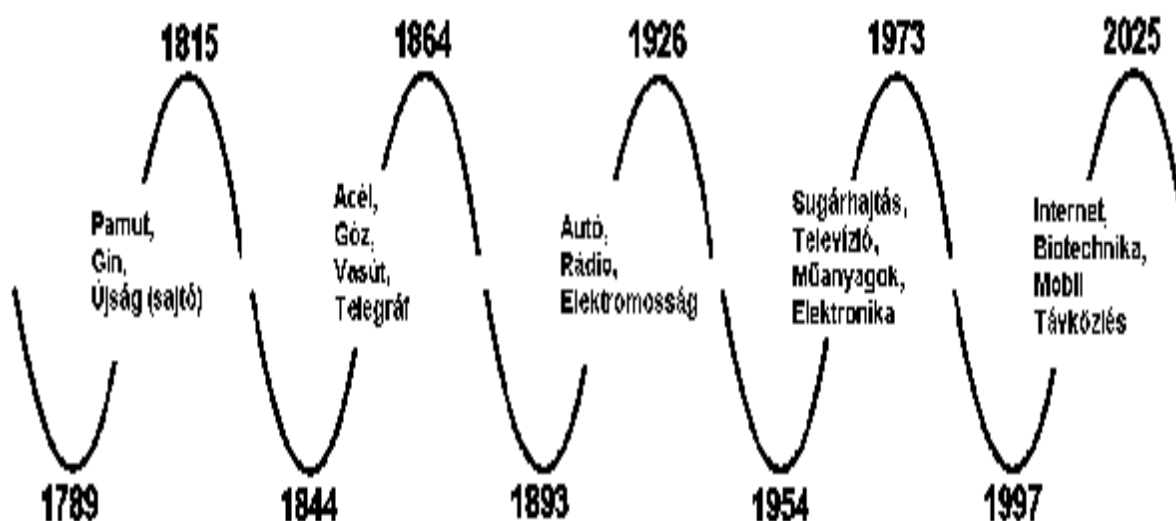
²⁸ Uo. 5., 6., 8.

²⁹ A Kondratyev-ciklus vagy K-hullámok egy közgazdasági elmélet, ami a „szokásos” 10-15 éves gazdasági ciklusokon kívül egy hosszabb, 40–80 éves ciklus létezését állítja. A ciklus a nevét Nyikolaj Dmitrijevics Kondratyev (1892–1938) szovjet–orosz közgazdászról, az elmélet megalkotójáról kapta. A Kondratyev-ciklus „hajtóereje” az új találmányok (találmány családok) bevezetése, elterjedése és kifutása.

Lásd:

http://penzportal.hu/index.cgi?r=&v=&l=&feaz=o94e594gd3ezse&mf=&p=gazd_szotar-

A Kondratyev-ciklus³⁰

A legnagyobb feladat a válságból való kitörés. A kilábalásnak azonban nem lehet eszköze a válság előtti helyzethez történő reflexszerű visszatérés, mert Európa már azt megelőzően is elmaradt a világ többi részén tapasztalható gyors haladástól.

A K+F kiadások aránya Európában 2% alatt van, ami elmarad az USA-beli 2,6%-tól és a Japánban lévő 3,4%-tól, ami a magánberuházások alacsonyabb szintjével magyarázható. Az USA-hoz képest mérhető lemaradások elsősorban a csúcstechnológiai cégek alacsonyabb számával magyarázhatók. A másik fontos ok az oktatásban való elmaradottsága Európának, amit alátámaszt a Sanghaj-index³¹ is, mely szerint a világ 20 legjobb egyeteme közül, mindössze 2 van Európában. A digitális társadalom beköszöntével az információs és kommunikációs technológiák iránti globális kereslet 2000 milliárd EUR értékű piacának pedig, mindössze csak a negyede származik európai vállalkozásoktól. Európának az infokommunikáció terén tapasztalt lemaradásában közrejátszik a nagy sebességű internet

[speckereso&ska=k](#) (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-21); A fellendülések időszakaiban a termelési volumet, a béreket, az árakat, a kamatszinteket, a külkereskedelmi forgalmat ábrázoló grafikonokat emelkedő trend jellemzi, míg a tetőpont után mindegyik mutatószám csökkenő pályán mozog. Lásd: <http://www.tapzor.hu/Elmelet/Techalapok/Ciklusok.html> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-21)

³⁰Forrás: <http://www.168ora.hu/buxa/gazdasagi-vilagvalsag-periodus-ciklus-elmelet-kondratyev-cooper-41509.html> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-23)

³¹ A Szegedi Tudományegyetem a Sanghaj- index szerint a 400 - 401. helyek valamelyikén szerepel világviszonylatban, hazánkban pedig a 2. helyet foglalja el. Részletesen lásd: <http://www.shanghairanking.com/ARWU2012.html> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-21); <http://www.shanghairanking.com/Country2011Main.jsp?param=Hungary> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-09-21)

használatában mutatkozó elmaradás, amely hátrányosan érinti az innovációs képességet, beleértve a tudás online terjesztését, valamint az áruk és szolgáltatások online forgalmazását.³²

Megoldásként az EU-nak 2020-ig el kell fogadnia néhány kiemelt célt, amelyeknek illeszkedniük kell a kitűzött intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés hármasához.

Az EU jelenlegi célja, hogy GDP-je 3%-át fordítsa kutatás-fejlesztésre, e mellett azonban mind az állami, mind a magánszférának be kell ruháznia. Ehhez egyértelműen szükséges a magánberuházások feltételeinek javítása.³³

A kutatás-fejlesztés és az innováció gazdasági szektorokban növekvő mértéke, összekapcsolódva az erőforrás-hatékonysággal elősegítheti a munkahelyteremtést és javíthatja a versenyképességet. Továbbá erősítheti a gazdasági, társadalmi és területi kohéziót, ill. haszonnal jár, mind a hagyományos ágazatok és a vidéki területek, mind a szolgáltatásalapú gazdaságok számára,³⁴ mely érdekében biztosítani kell, hogy az innovatív ötletekből olyan új termékek és szolgáltatások szülessenek, amelyek segíthetnek a munkahelyteremtésben, valamint uniós és a globális társadalmi kihívások kezelésében.³⁵

A továbbiakban a kiemelt kezdeményezések egyikével, az „Innovatív Unió”-val szeretnék foglalkozni, melynek célja az innovációs lánc egyes szemei közti kapcsolat megerősítése az alapkutatástól a forgalmazásig, gondolva itt többek között az egészségügyre, az éghajlatváltozásra vagy a demográfiai változásokra.³⁶

A kezdeményezések céljaiban, ill. az azok megvalósítására szolgáló feladatok ellátásában eltérő az Unió és a nemzeti szint.

Unió szinten cél az Európai Kutatási Térség kiteljesítése, többek között az energiabiztonságra, a közlekedésre, az erőforrás-hatékonyságra és az egészségügyre, valamint a tagállamokkal és a régiókkal közös együttműködés ösztönzésére figyelemmel. A vállalkozások innovációs keretfeltételeinek javítása például egységes uniós szabadalom és szakosodott szabadalmi bíróság létrehozásával, a szerzői jogi és a védjegyszabályok modernizálásával, a tőkéhez való hozzáférés javításával. Európai innovációs partnerségek kialakítása az uniós és a nemzeti szint együttműködésével, annak érdekében, hogy felgyorsuljon a kihívások kezeléséhez szükséges technológiák fejlesztése és alkalmazása. Az

³² *Európa 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája*. A Bizottság közleménye, Brüsszel, 2010.13.-14.

³³ Uo. 12.

³⁴ Uo. 13.

³⁵ Uo. 13.

³⁶ Uo. 14.

első ilyen partnerség középpontjában a „biogazdaság 2020-ra történő kiépítése”, az „Európa iparának jövőjét formáló kulcsfontosságú alaptechnológiák” és az „idősek számára független és társadalmilag aktív életet biztosító technológiák” állnak. Az innovációt segítő uniós eszközök szerepének megerősítése - ideértve az Európai Beruházási Bankkal való szorosabb együttműködést és az adminisztrációs eljárások egyszerűsítését -, megkönnyítve ezzel a finanszírozáshoz való egyszerűbb hozzáférést. A tudáspartnerség erősítése, összekapcsolva az Európai Innovációs és Technológiai Intézeten keresztül az oktatást, a vállalkozásokat, a kutatást és az innovációt.³⁷

Nemzeti és regionális szinten reformálni kell a K+F és az innovációs rendszereket, annak érdekében, hogy támogassák a kiválóságokat, az egyetemeket, a kutatók és vállalkozások közti együttműködést, ennek megfelelően átalakítva a nemzeti finanszírozási rendszereket, így módon biztosítva a technológia EU-ban történő elterjedését. Középpontba helyezve a tudást és az oktatást.³⁸

³⁷ Uo. 14.

³⁸ Uo. 14.-15.

III. Know-how

1. *Helye a szellemi alkotások jogán belül*

A know-how a szellemi alkotások jogának két nagy területe – a szerzői jog és az iparjogvédelem – közül az iparjogvédelem területére tartozik.

A szellemi alkotások jogának gyökeres átalakulása következett be a '90-es években, amikor is jelentős gazdasági-társadalmi változások zajlottak le, valamint áttértünk a piacgazdaságra. Ezen terület újraszabályozásában fontos szerepet játszott az EU követelményrendszere, valamint a jelentős nemzetközi egyezményekhez történő csatlakozás.³⁹

A fentebb említett két terület közül az iparjogvédelemhez gyakorlatias, tudományos, műszaki jellegű alkotások tartoznak. A magyar jog külön jogszabályban védi a szabadalmazható találmányokat (1995. évi XXXIII. tv.), a használati mintát (1991. évi XXXVIII. tv.), és a formatervezési mintát (2001. évi XLVIII. tv.), ezen iparjogvédelmi tárgyak azonban nem fedik le az összes ide tartozó szellemi alkotást. A külön jogszabályban nem szabályozott, széles társadalmi körben felhasznált, de még közkinccsé nem vált szellemi alkotások védelmét a Polgári Törvénykönyv (Továbbiakban: Ptk.) know-how oltalma biztosítja.⁴⁰

A Ptk. által biztosított védelem tárgya a know-how. A know-how jelensége jól illusztrálja, hogy az élet fejlődése túlhaladja, feszíti a hagyományos jogintézmények kereteit. A II. világháborút követően a műszaki alkotások, a szellemi termékek nemzetközi forgalma rohamosan megnőtt, melynek során nyilvánvalóvá vált, hogy ezen alkotások nagy tömege válik a nemzetközi forgalmat szervező szerződések tárgyává.⁴¹

A szellemi alkotások gazdasági jelentősége látványosan megnőtt, ill. felértékelődött. Ezen javak gyakran válnak a versenyelőny forrásaivá azáltal, hogy képesek előnyösebb piaci

³⁹ ANDOR Ágnes - OLMA Frigyes - REICH András - ÚJHEGYI Beáta: A szellemi alkotásokról, kiemelten az iparjogvédelem tárgyairól. *Számvitel- Adó- Könyvvizsgálat*, 2006. 18. évf. 11. szám 483.

⁴⁰ 1959. évi IV. tv. 86. § (3) bek.

⁴¹ LONTAI Endre: *A know-how*. In: ELTE Nemzetközi magánjogi és Polgári jogi Tanszék (szerk.) *Ius privatum ius commune europae. Liber amicorum studia Ferenc Mádl dedicata*. ELTE-ÁJK Nemzetközi Magánjogi Tanszék, Budapest, 2001. 183.

pozíciót biztosítani a jogosult számára. Az üzleti sikert azonban önmagukban az iparjogvédelmi oltalmak (pl. szabadalom, védjegy) nem biztosítják, ehhez egyaránt szükségesek az említett kodifikált kizárólagos jogok és a hozzájuk tapadó know-how elemek,⁴² melyek azon ismeretek, amelyek nevesített oltalom tárgyát ugyan már nem képezik, de gazdasági értékük nem elenyésző.

A know-how-val kapcsolatos jogi szempontú vizsgálódás során két alapvető kérdést kell megválaszolni: Az egyik, hogy mi a know-how jogi célokra alkalmazott fogalma, a másik, hogy milyen jellegű a jogi védelme, ha egyáltalán van.⁴³

2. A know-how fogalma

A know-how angol szókombináció, mely az iparvállalatok jogi nyelvhasználatában terjedt el nagyjából 1945-től,⁴⁴ ahonnan később átszivárgott a jogtudományba. A bírói gyakorlat azonban ritkán említi a know-how fogalmat, mivel annak pontos tartalmával kapcsolatban a jogtudományban napvilágot látott álláspontok nem egységesek. A know-how fogalmi elemeiről való eltérő vélekedések bizonytalanságot eredményeznek, melyet tovább erősít a know-how definiálásának szükségessége körüli vita, melyet a jogilag releváns tartalmú fogalom hiánya váltott ki.

Léteznek olyan álláspontok, amelyek sürgősen vélik a know-how definíciójának megadását.⁴⁵ Különösen a common law jogrendszerek helyezkednek ezen álláspontra, ahol eseti bírósági döntésekben ugyan találkozhatunk állásfoglalásokkal, azonban ezekből egy absztrahált fogalomra nem lehet következtetni. Arra hivatkozva sürgősen tartják a fogalomalkotást, hogy az információk elválaszthatatlanok a találmánytól, így az ezen információkkal kapcsolatos, azon kérdéseket, hogy ki és milyen mértékben fogja azokat

⁴² FEKETE László: A know-how jogi jellege, 2011. Lásd: <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/475> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-10-15)

⁴³ LONTAI, 2001. 183.

⁴⁴ CSÉCSY György: A know-how definiálásának problémái. *Magyar Jog*, 1998. 45. évf. 12. szám 740.

⁴⁵ Uo. 740.

találmány, vagy know-how alakjában használni, a dologról szóló szerződésben kell rendezni, hazánkban ezt az álláspontot képviseli többek között Szathmáry Géza és Sándor Tamás.⁴⁶

A másik álláspont szerint - melyet Csécsy György képvisel⁴⁷ - a know-how definiálása szükséges, ugyanis a know-how olyan ismeretek összességét jelenti, amely birtokosa számára hasznos, s amely előnyös helyzetet biztosít számára a gazdasági versenyben. Aki pedig ilyen ismeretek birtokába jutott kell, hogy részesüljön valamilyen jogi védelemben. Mindebből az következik, hogy ha elismerjük a jogi védelem szükségességét, egyúttal meg kell határozni annak tárgyát is, tehát szükséges egy jogi védelemre alkalmas fogalom megalkotása.⁴⁸

Figyelembe véve az Európa 2020 stratégiát, valamint a technológiai fejlődés jelen szintjét, úgy gondolom, szükséges a jogi védelem és a szabályozás rendező jellege, ekként az oltalom tárgyának meghatározása.

Ezen feladat nehézsége, azonban abban rejlik, hogy a know-how mibenléte általában sincs megfelelő módon meghatározva. Néhol egy konkrét műszaki megoldást jelent, néhol szabadalmaztatott találmányhoz kapcsolódó részletet/részleteket, vagy műszaki megoldások láncolatát, máshol pedig műszaki ismereteket nélkülöző gazdasági, szervezési, pénzügyi megoldást.

3. A know-how fajtái

A fentebb vázolt problémát bonyolítja, hogy a know-how-nak számos fajtája létezik. Mindenekelőtt meg kell különböztetni a *maradandóan rögzített* (bármilyen formában rögzített információ) és a *maradandóan nem rögzített* (le nem írt üzemi tudás, tapasztalat, ismeret) know-how-t.

Más aspektusból megkülönböztethető *műszaki* és *nem műszaki* know-how.⁴⁹ Műszaki know-how „az a műszaki, a gyakorlatban felhasználható ismeret és tapasztalat, amelynek titokban maradásához érdek fűződik.”⁵⁰ A műszaki know-how számos fajtája különíthető el.⁵¹

- Konstruktív know-how,⁵²

⁴⁶ PÁLFALVI József: Gondolatok a know-how jogi szabályozásához. *Újítók Lapja*, 1975. 27. évf. 5. szám 12.

⁴⁷ CSÉCSY, 1998. 45. évf. 12. szám 740.

⁴⁸ Uo. 740.

⁴⁹ Uo. 740.

⁵⁰ ID. GAZDA István: *A technológiatranszfer*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1993. 20.

⁵¹ Uo. 18.-28.

- Tervezői know-how, melynek fogalma tágabb a konstrukciós know-how-nál,⁵³
- Eljárási (technológiai) know-how: egyes eljárási fogások, vagy ezek egész sorozata, esetleg a teljes eljárás, amit nem lehet vagy nem érdemes szabadalmaztatni. Két alaptípusra osztható, az egyik esetben egy-egy eljárási fogás, a másikban az egész eljárás a know-how.
- Üzemeltetési know-how: az idetartozó fogások nem az eljárás mikéntjére, hanem az üzemvitelre vonatkoznak,⁵⁴
- Összetételi (receptúra) know-how, mely gyakran csak az eljárási know-how-val teljes. Receptúra know-how-ról akkor beszélhetünk, ha az anyagösszetétel egyszerű vegyi elemzéssel nem állapítható meg,⁵⁵
- Egyéb műszaki know-how,⁵⁶
- Komplex know-how: a műszaki fejlettség jelen szintjét tekintve a cél eléréséhez számos know-how-ra, esetekben azok egész láncolatára van szükség. Komplex know-how-ról beszélünk majd minden többlépcsős vagy bonyolultabb eljárás esetében.
- Rendszer know-how: adott szükségletet kielégítő összetett egység, amely különböző, de egymást kiegészítő és a szükséglet kielégítését, csak együttesen biztosító részegységekből tevődik össze.⁵⁷

A nem műszaki know-how több fajtája is elkülöníthető:

⁵² Például egy hosszú, végtelen acél szállítószalag beépítése egy berendezésbe, olyan üzemi körülmények közt, hogy az acélszalagnak egy 250°C-os fűtőzónán majd egy szobahőmérsékletű hűtőzónán is át kell haladnia. A kivitelezés nehézsége az acélszalag szükségszerű, hőre történő, nagyfokú változó összehúzódásában rejlik, mindezt ki kell küszöbölni a berendezés kielégítő működéséhez. Mindezt a meghajtásnál alkalmazott apró fogásokkal egy külföldi gépgyártó cég meg tudta oldani. Lásd: Uo.20.

⁵³ Például egy műhely legcélszerűbb elrendezése, ami korántsem közömbös, mert a lehetséges megoldások számottevő költségkülönbséggel járhatnak. Lásd: Uo. 21.

⁵⁴ Például milyen lépéseket tehetnek, ha üzemzavar lép fel, azt hogyan háríthatják el. Lásd: Uo. 24.

⁵⁵ Például egyes gumikeverékek (főleg a bennük lévő nyersanyagfajták, adalékok, gyorsítók, lágyítók minősége). Lásd: Uo. 25.

⁵⁶ Például:

- Szerelési know-how: bonyolultabb készülékek összeszerelése esetében.
- Javítási know-how: olyan sajátos szakismeret, amely valamely berendezés hibájának gyors és precíz elhárítását teszi lehetővé.
- Az ún. rutin szoftveren túlmenő, szerzői jogvédelem alatt álló számítógépes szoftverek / programok egy része, pl. egyes gyártás-optimalizálási programok. Lásd: Uo. 25.-26.

⁵⁷ Például: állattenyésztés, mely magába foglalja többek között a tenyészállatokat, azok nemesítését, tápláló berendezéseket, tenyésztett állatok feldolgozását, stb. Lásd: Uo. 28.

- Szervezési-üzemviteli know-how: értelemszerűen a szervezéssel és az üzemvitellel kapcsolatos ismereteket jelenti.
- Nem műszaki szakmai (szakágazati) know-how: különféle, nem ipari területek speciális ismeretei.
- Kereskedelmi know-how: minden olyan ismeret, amely szükséges lehet egy vállalat létrehozásához, vagy egy veszteséges vállalat megmentéséhez, de ide sorolhatók még a propagandatevékenységgel kapcsolatos ismeretek is.
- Pénzügyi know-how: összetett ismereteket foglal magába, egyfelől jelenti az ipari és kereskedelmi vállalatok pénzügyi politikájának alakításához szükséges ismereteket, másfelől egy bankra vagy egy tőzsdei brókercégre vonatkozó ismereteket.⁵⁸

A nem műszaki know-how-ok jelentősége és különbözősége jól érzékeltethető az ún. szállodapéldán⁵⁹, mely megfelelően szemlélteti a nem műszaki know-how-ok szerepét a mindennapi életben.

Ezen fajták megjelölése mellett beszélhetünk továbbá *vállalati* és *személyi know-how*-ról. Áruként való megjelenés szerint pedig elkülöníthető *önálló* vagy *más joghoz kapcsolódó*, illetve *áruhoz* vagy *szolgáltatáshoz kapcsolódó know-how*.⁶⁰

⁵⁸ Uo. 31.-33.

⁵⁹ Egy adott cél szempontjából közömbös, hogy az műszaki vagy nem műszaki módszerekkel, eszközökkel valósul-e meg. A cél realizálódásához vezető folyamat komplexitásából ered, hogy nem kizárólag csak műszaki vagy nem műszaki know-how-val, illetve egyszerre nem csak egyfajta know-how-val valósítható meg. A szállodapéldán keresztül jól szemléltethető az ilyen komplex folyamatban szerepet játszó nem műszaki know-how-k sokszínűsége.

- Segítség a szálloda építészeti konstrukciójának kialakításában,
- Segítség a belső kialakításban, belső elrendezésben,
- Segítség a vendéglátói koncepció kialakításában, ideértve a személyzet számát, képzettségét, stb.
- Piaci információk biztosítása,
- Segítség az alkalmazottak kiképzésében, a ruházat kialakításában,
- Segítségnyújtás a reklámtevékenységben, a beszerzésben,
- A szálloda üzemviteléhez szükséges ismeretek,
- A szálloda műszaki berendezéseinek üzemeltetéséhez szükséges ismeretek Lásd: Uo. 29-33.

⁶⁰ CSÉCSY, 1998. 45. évf. 12. szám 740.

4. A definíció problémájához kapcsolódó elvi alapok

A jogi relevanciával is bíró know-how definíciókat illetően az erre irányuló kísérletek igen változatos képet mutatnak. Az egyes eltérő meghatározások azonban a hagyományos iparjogvédelmi intézményekből kiindulva azonos elvi alapra helyezhetők, ha azt vesszük alapul, hogy az adott definíciós kísérlet milyen szintű ismeretanyagra tekint know-how-ként, kiindulva a hagyományos iparjogvédelmi intézményekből,⁶¹ valamint mekkora jelentőséget tulajdonít a hagyományos iparjogvédelmi oltalmak létének vagy nem létének.

Kétféle elmélet létezik, melyeket a magyar jogirodalomban Világhy⁶² különböztetett meg, az egyik a maradékelmélet, mely szerint a gyakorlat számára megfelelő alakban rendelkezésre állnak a hagyományos iparjogvédelmi formák, tehát a know-how fogalomkörébe azok a gyakorlatilag hasznosítható ismeretek tartoznak, amelyek nem képezik egyik iparjogvédelmi oltalom tárgyát sem. E szerint a know-how azokat a mintegy maradványjellegű információkat foglalja magában, amelyek nem részesülnek speciális, intézményesített oltalomban. Az ún. absztrakciós elmélet szerint minden forgalomképes műszaki megoldást, ismeretet know-how-nak kell tekinteni függetlenül attól, hogy áll-e valamely iparjogvédelmi intézmény oltalma alatt vagy sem.^{63 64}

Az eltérő elvi álláspontok abban egyetértenek, hogy a know-how olyan ismeret, amely használati értékkel, ebből következően csereértékkel bír, így forgalomképes.⁶⁵ Előfordul, hogy egy adott termék vagy eljárás csak jelentős pénz-, és időráfordítás árán valósul meg. Az így felhalmozódott információ értékét az adja hogy, aki megszerzi, megtakarítja a kísérletekre fordítandó időt és pénzt, valamint az ismeret tőketényezőként számára gyors megtérülést és innovációs többletnyereséget eredményez. Ezen pozitívumok adják a know-how árupotenciálját.⁶⁶ Az absztrakciós és a maradékelmélet abban tér el egymástól, hogy milyen szerepet szánnak a fogalomalkotás során a szellemi alkotások intézményesített oltalmainak

⁶¹ Uo. 741.

⁶² VILÁGHY Miklós: *A szellemi alkotások joga*. Budapest, 1975. 26.

⁶³ CSÉCSY, 1998. 45. évf. 12. szám 740.- 741.

⁶⁴ Az elmélet eredetileg Világhytól és Lontaitól származik. Lontai a *Szellemi alkotások joga* című egyetemi jegyzetében értekezik róla. Lásd: LONTAI Endre – FALUDI Gábor – GYERTYÁNFY Péter – VÉKÁS Gusztáv: *Magyar polgári jog Szellemi alkotások joga*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2008. 187.

⁶⁵ LONTAI, 2001. 184.

⁶⁶ BAGI Ágnes: A licenc a know-how és a lízing szerepe a hazai műszaki fejlesztésben. *Ipar-Gazdaság*, 1991. augusztus-szeptember. 52.

A know-how végeredményben egy keresztülfekvő kategóriának tekinthető, mert nem csak az ismeretek azon körét öleli fel, melyek nem képezik tárgyát az iparjogvédelemnek, tehát nem csak a találmányok holdudvarában megbúvó ismereteket jelenti, hanem a rutintevékenységet meghaladó, gazdaságilag hasznosítható ismereteket is. Így inkább az absztrakciós elmélet felől közelíthető meg a know-how, mint az oltalom tárgya; a maradékelméletnek annyiban azonban igazat kell adni, hogy az iparjogvédelmi oltalmak, hatékonyabb védelmi eszközöknek tekinthetők így a jogosult – ha teheti –, nyilván ezek valamelyikét választja, azonban ezeknek megvan a sajátos feltételrendszerük, így nem részesíthető benne minden találmány, tudás vagy információ, szemben a know-how védelmével.⁶⁷

Ha a Világhy által elhatárolt két elméletet veszem alapul, az absztrakciós elméletet látom igazolhatónak azáltal, hogy egyes esetekben a jogosultnak előnyösebb lehet, az egyébként nevesített iparjogvédelmi oltalomban részesíthető dolog és a hozzá kapcsolódó ismeretek know-how-kénti védelme, tehát a know-how nem csupán maradványjellegű ismereteket jelent. Végeredményben, azonban Lontaival értek egyet, miszerint a know-how nem határozható meg csupán a maradékelmélet, vagy csupán az absztrakciós elmélet szerint, hanem e két elméleti sík egymásba csúsztatásával határozható meg a know-how lényege.

Az ismertetett vitás kérdések miatt a know-how definícióját illetően többfajta megközelítés látott napvilágot, mind a nemzetközi, mind a hazai jogirodalomban, többek között:

A Nemzeti Iparjogvédelmi Egyesület (AIPPI) 1970-es madridi ülésén a Know-how Munkabizottság ajánlása a következő volt: „*a know-how olyan gyakorlatilag alkalmazható ismereteket ölel fel az ipari vagy üzleti technikát és tapasztalatokat illetően, amelyek bizalmas jellegűek, vagy legalábbis a know-how átvételében érdekelt számára nehezen hozzáférhetőek.*”⁶⁸

1974-es definíciója szerint „*a know-how műszaki, kereskedelmi, adminisztratív, pénzügyi vagy más természetű olyan ismeretekből és tapasztalatokból áll, amelyek egy vállalkozó üzemében, vagy egy hivatás gyakorlásához a gyakorlatban felhasználhatók.*”⁶⁹

⁶⁷ LONTAI, 2001. 184.-185.

⁶⁸ Uo. 741.

⁶⁹ Uo. 741.

A TRIPS Egyezmény olyan titkos információt tekint know-how-nak, amely „*mint egységes egész vagy elemei pontos elrendezésében és válogatásában nem általánosan ismert és nem könnyen hozzáférhető olyan személyek számára, akik amúgy az említett adatokkal foglalkoznak.*”⁷⁰

Az Európai Unió technológiaátadási megállapodásokról szóló csoportmentességi rendelete (772/2004/EK rendelet) szerint a know-how „*tapasztalatból és ismételt alkalmazásból származó, nem szabadalmazott gyakorlati ismeretek.*”⁷¹

Világhy Miklós szerint a know-how „*... áruként szereplő műszaki-gazdasági ismeret, tekintet nélkül arra, hogy ezt az ismeretet védi-e, s ha igen, milyen értelemben, valamiféle hagyományos iparjogvédelmi intézmény, továbbá, hogy az adott ismeret ilyen védelemre egyáltalán alkalmas-e vagy sem.*”⁷²

Gazda István meghatározása szerint: „*a know-how lényege tehát a gyakorlatban felhasználható ismeret és tapasztalat.*”⁷³

Csécsy György definíciója szerint „*a know-how áruként szereplő, a gyakorlatban felhasználható műszaki, gazdasági vagy más termelési jellegű, titkosan vagy bizalmasan kezelt ismeret és tapasztalat, vagy ezek összessége.*”⁷⁴

Abban valamennyi definíció egyetért, hogy a know-how meghatározásának genus proximuma a gyakorlatban működő funkcionális gondolati tartalom körébe tartozó információ, ismeret, tapasztalat.⁷⁵ A megkülönböztetéshez szükséges differencia specifica tekintetében azonban az alábbi kérdések merültek fel:

Szükséges-e az ismeretnek, tapasztalatnak műszaki, ipari, gazdasági jellegűnek lennie? A know-how jellegű információ rendszerint valóban műszaki jellegű, de lehet szervezési, kereskedelmi, orvosi (pl. Pethő módszer), pedagógiai (pl. Kodály módszer) jellegű is.

A következő kérdés, hogy hasznosnak, lényegesnek és értékesnek kell-e lennie az információnak. A napi rutinhoz tartozó ismereteknek nincs árupotenciáljuk, ezzel csak a

⁷⁰ ANDOR - OLMA - REICH - ÚJHELYI, 2006. 18. évf. 11. szám 484.

⁷¹ RICHARD WHISH: *Versenyjog*. HVG-ORAC Lap-és Könyvkiadó Kft., 2010, 755.

⁷² Világhy Miklós által idézve Bobrovszky Jenő - BOBROVSZKY Jenő: Az üzleti titok (know-how) védelme és az utánzás szabadsága. *Iparjogvédelmi Szemle*, 1991. 96. évf. 1. szám 17. – In: VILÁGHY, Budapest, 1975.

⁷³ GAZDA István: *Az ipari know-how*. Budapest, 1969. 22.

⁷⁴ CSÉCSY, 1998. 45. évf. 12. szám 743.

⁷⁵ BOBROVSZKY Jenő: Rejtélyek és fortélyok Hozzájárulás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Polgári Törvénykönyv javasolt módosítása kapcsán. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. augusztus 1.(111.) évf. 4. szám 172.

versenyhelyzetet javító, a gyakorlatban tökéértéket képviselő lényeges, hasznos, értékes ismeretek rendelkeznek.

Véleményem szerint, ha a definíciókísérleteket alapul véve abból indulunk ki, hogy azok gerincét a gyakorlatban működő funkcionális ismeretek adják, akkor ezen ismeretek köre nem csupán a gazdasági, műszaki, ipari jellegű ismereteket öleli fel, ugyanis a fogalom meghatározások genus proximumának megfelelhet bármilyen jellegű, a gyakorlatban működő funkcionális jellegű ismeret.⁷⁶ A rutinjellegű ismeretek bár megfeleltethetők a genus proximum követelményeinek, egyet értek azzal az állásponttal, miszerint csupán ezen vonásuk alapján nem tekinthetők know-how-nak, szükséges, hogy árupotenciáljuk legyen.

Felmerült a kérdés továbbá a rögzítettséggel kapcsolatban is. A gyakorlatban leggyakrabban maradandóan rögzített formában jelenik meg, de van maradandóan nem rögzített know-how is (pl. mozdulatok, amit csak betanítás útján lehet elsajátítani). Egy amerikai javaslat szerint - mellyel Bobrovsky Jenő is egyetért⁷⁷ -, az emlékezetben őrzött, korábbi ismérveknek megfelelő, azonosítható ismeret is know-how. A rögzítettségre a transzferálhatóság miatt van szükség.

Végül, titkosnak kell-e lennie az ismeretnek, ahhoz, hogy know-how-nak minősüljön? Néhány definícióban kifejezésre jut, hogy a know-how értékét az adja, hogy a köz előtt még nem ismert, nem általánosan hozzáférhető információt takar, ezáltal biztosítva versenyelőnyt birtokosa számára. A korlátozott hozzáférés legerősebb fokozata a titkosság.⁷⁸ A titkosságot azonban nem szabad abszolút értelemben a know-how fogalmi elemévé tenni, pont azért, mert ami az egyiknek titkos és versenyelőnyt biztosít, az lehetséges, hogy a másiknak evidens és rutinszerű. Tehát a relatív titkosságnak kell a know-how fogalmi elemévé válnia, ami az ismeretek titkos vagy bizalmas kezelésében jut kifejezésre.⁷⁹

A felmerülő négy kérdésre adott válaszokból következik a know-how relatív árupotenciálja, illetve forgalomképessége, ugyanis egy fejlődő országban know-how-nak számíthat az, ami egy fejlett országban közkincként hozzáférhető.

A fentieket összefoglalva a know-how lényegadó jellemzői a következők:

- információ, ismeret, tapasztalat, amely
- a gyakorlatban alkalmazható (műszaki, szervezési, gazdasági, üzleti jellegű),

⁷⁶ Pl. a háztartási textilhulladékból készült ökodesign termékek előállítására szolgáló „retextil” módszer. Részletesen lásd: <http://www.retextil.hu/>

⁷⁷ BOBROVSKY, 1991. 96. évf. 18.

⁷⁸ Uo. 17.-18.

⁷⁹ CSÉCSY, 1998. 45. évf. 12. szám 742.

- lényeges (értékes, hasznos),
- titkos vagy egyéb okból korlátozottan hozzáférhető.⁸⁰

5. A know-how polgári jogi védelme

A know-how jogi megjelenése egybeesik és összefügg a szabadalmi rendszer létrejöttével - tekintve, hogy a know-how tárgya körébe esik a nem szabadalmazott vagy nem szabadalmazható műszaki ismeret is -, ugyanis ekkor vált lehetővé a know-how-nak az iparjogvédelem keretén belüli megragadása.⁸¹ A know-how védelem a szerzői jogi oltalomhoz hasonlóan ipso iure illeti meg a szellemi alkotást.⁸²

A versenyelőnyt jelentő titkos ismeret jogi védelmét két aspektusból kell vizsgálni, egyrészt a polgári jog, másrészt a versenyjog felől. Én elsőként a polgári jogi know-how védelemmel foglalkoztam, érintve a Kodifikáció vonatkozó részeit is, majd a versenyjog üzleti titok védelmét vizsgáltam.

Egyedülálló kísérletként a magyar Ptk. 1977-ben rögzítette a know-how védelmét, vagyis az oltalom tárgyát és a jogi védelmet egyaránt, anélkül, hogy a know-how kifejezést használta volna.⁸³ Alapelvként szögezi le, hogy „a szellemi alkotás a törvény védelme alatt áll”.⁸⁴ Az általános védelem azonban kiterjed azon szellemi alkotásokra is, melyek a külön törvények szerint nem részesülnek oltalomban, ideértve a know-how-t is.⁸⁵ A szabályozás alapkövét jelentő e két jogszabályi rendelkezés közti különbség azok tartalmában áll, a jogalkotó ugyanis kétféle know-how-t különböztet meg.⁸⁶ A harmadik bekezdés rendelkezései védik azokat az ismereteket, amelyek tekintetében a jogosult – mellőzve a nevesített oltalmi formákat – a know-how-kénti hasznosítás mellett döntött, ezzel szemben a negyedik bekezdés azon hosszú évek alatt felgyűlt ismereteket foglalja magában, amelyek esetében az alkotó

⁸⁰ BOBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 18.

⁸¹ PÁLOS György: A Polgári Törvénykönyv módosítása és a know-how oltalom. *Magyar Iparjogvédelmi Egyesület Közleményei*, 1978. 1418-9240. évf. 17. szám 9.

⁸² GÖRÖG Márta: *A know-how jogi védelmének alapvető kérdései*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012, 101.

⁸³ LONTAI, 2001. 185.

⁸⁴ Ptk. 86. § (1) bek.; Lásd: PÁLOS, 17. szám 10.

⁸⁵ Ptk. 86. § (3) (4) bekezdése

⁸⁶ PÁLOS, 17. szám 12.

személye nem ismert, de önálló szellemi vagyont képeznek, anélkül, hogy vitatható lenne a jogszerzés származékos vagy eredeti jellege.⁸⁷ Más megközelítésből a harmadik bekezdés a termelést közvetlenül nem érintő, a negyedik bekezdés a termelést közvetlenül érintő know-how-ról rendelkezik.⁸⁸

A Ptk. nagymértékben támaszkodott a novelláris módosítást megelőző definíciókísérletekre.⁸⁹ Alapvető fogalmi elemnek tekinti az ismeretek és tapasztalatok használhatóságát és az ehhez kapcsolódó vagyoni értéket.⁹⁰ A Ptk. állást foglal abban a kérdésben, hogy csak a műszaki jellegű ismeret lehet-e know-how. Mivel vitathatatlan a szervezési, pénzügyi és egyéb ismeretek vagyoni értéke és forgalomképessége, ezáltal indokolt egy tágabb kört felölelő fogalom használata, amit a Ptk. meg is tesz, azáltal, hogy vagyoni értékű gazdasági, műszaki, szervezési ismeretekről rendelkezik.

Utal a relatív titkosságra is - mely azt jelenti, hogy a know-how az érintett szakmai körökben még nem terjedt el annyira, hogy korlátozott hozzáférhetőségéről már ne lehetne beszélni⁹¹ -, azzal, hogy a védelem hatálya a közkinccsé válásig tart.⁹² A relatív titkosságról, valamint az oltalom tartamáról rendelkezik a Ptké.,⁹³ mely szerint *„a személyeket a vagyoni értékű gazdasági, műszaki és szervezési ismereteik és tapasztalataik tekintetében a megkezdett vagy tervezett hasznosítás esetén a közkinccsé válásig illeti meg a védelem”*.⁹⁴

Az oltalom tartalmát illetően a Ptk. szűkszavú, ugyanakkor a 87. § (1) bekezdésben⁹⁵ a személyhez fűződő jogok védelméről szóló általános rendelkezésekre utal, amelyek lehetőséget adnak – többek között – a jogsértés megállapítására, a további jogsértéstől való eltiltásra, valamint kártérítési igény érvényesítésére. A Ptk. további rendelkezése szerint a jogosult követelheti, hogy az eredményeit jogtalanul felhasználó személy részeltesse őt a jogosulatlanul elért vagyoni eredményből.⁹⁶

⁸⁷ LONTAI, 2001. 186.

⁸⁸ PÁLOS, 17. szám 12.

⁸⁹ LONTAI, 2001. 186.

⁹⁰ Ptk. 86. § (4) bek.

⁹¹ Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Iparjogvédelmi Szakértői Testület: *Szakértői Vélemény* (ISZT-21/2011), 5.

⁹² Ptk. 86. § (3) bek.; LONTAI, 2001. 186.

⁹³ 1978. évi 2. törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról

⁹⁴ 1978. évi 2. tvr. 4. § (1) bek.; PÁLOS, 17. szám 12.

⁹⁵ 1959. évi IV. tv. 87. § (1) Akinek szellemi alkotáshoz fűződő jogát megsértik - a külön jogszabályban meghatározott védelmen kívül - a személyhez fűződő jogok megsértése esetén irányadó polgári jogi igényeket támaszthatja.

⁹⁶ Ptk. 87. § (2) bek.; BOBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 20-21.

A polgári jog tehát egyrészt abszolút, mindenkivel szemben fennálló védelmet biztosít a 86. § (3) és (4) bekezdése alapján; szerződéses jogviszonyokban pedig, ahol a szerződés tárgya a know-how, a jogviszony relatív jellegéből adódóan a polgári jogi védelem is csak a másik szerződő féllel szemben illeti meg a jogosultat.⁹⁷

Azonban nem beszélhetünk a know-how vonatkozásában kizárólagos jogról, ugyanis a birtokosának nincs abszolút uralma sem a műszaki ismeret, sem annak titokban tartása felett. A know-how birtokosa – ellentétben a szabadalmassal –, nem akadályozhatja meg, hogy azt mások is használják. A titkot nem tudja megvédeni az ismertté válástól, mert bizonyos cselekményeket ugyan megtilthat, de aki az ismeretet függetlenül a titok birtokosától feltárja – akár párhuzamos fejlesztés, akár mérnöki visszafejtés útján –, azt használhatja, nyilvánosságra hozhatja, rendelkezhet vele. Ennek eredményeképpen a know-how a birtokos akarata ellenére is közkinccsé válhat, ami pedig a jogi védelem végét jelenti. Megoldás lehet a know-how birtokos pozíciójának erősítése, azonban kizártnak tekinthető egy ilyen tartalmú jogalkotói döntés. A birtokos megerősített pozíciója ugyanis jogilag egyet jelentene a szabadalmasnak biztosított abszolút joggal, aminek megszerzéséhez azonban a jog által meghatározott feltételeknek kell eleget tenni, ami pedig a know-how-hoz kapcsolódó jogosítványok és védelem esetében nincs így.⁹⁸

Nem elhanyagolható tény, hogy a most hatályos Ptk. kapcsolódó rendelkezései jelentős változásoknak néz elébe, ugyanis a több éves kodifikációs folyamat a vége felé közeledik.⁹⁹

⁹⁷ LONTAI, 2001. 187.

⁹⁸ TROLLER, ALOIS: *A know-how a jogban*, MTESZ HNY., Budapest, 1975, 12.-13.

⁹⁹ A kodifikáció 1998-ban kezdődött, amikor a Kormány határozattal elrendelte a polgári joganyag átfogó korszerűsítését, melynek érdekében felállította a Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottságot és a Polgári Jogi Kodifikációs Szerkesztőbizottságot. A Szerkesztőbizottság és a Főbizottság munkáját ún. munkacsoportok segítették. Ezen munkacsoportok javaslataira támaszkodva dolgozta ki a Szerkesztőbizottság az új Polgári Törvénykönyv Konceptióját (Továbbiakban: Konceptió), melyet a Főbizottság vitára alkalmasnak talált. A Kormány 2002-ben a Magyar Közlönyben történő közzététellel a Konceptiót szakmai vitára bocsátotta. A vitában megfogalmazott javaslatokat a Szakértőbizottság megvitatta, és az így átdolgozásra került Konceptiót a Főbizottság elé terjesztette, mely az előterjesztést néhány módosítással elfogadta és ekként került a Kormány elé. A Főbizottság egyidejűleg elfogadott egy Tematikát, melyet a Konceptió alapján, a normaszöveg kidolgozásának vezérfonalául szánt. A Konceptió és a Tematika együtt került közzétételre 2003-ban a Magyar Közlönyben. A Szerkesztőbizottság elkészítette az első tervezet normaszövegét és indokolását, melyet a 2006-ban az Igazságügy Minisztérium honlapján közzétett és vitára bocsátott. Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium 2007 szeptemberében magához vonta a munkát. A Kormány 2007

A dolgozat egyik tárgyához szorosan kapcsolódó know-how oltalom és üzleti titok védelem a Javaslatban Az ember, mint jogalany címet viselő második könyv, személyiségi jogokról szóló harmadik részében kapott helyet. Ez a szerkesztési mód eltér a jelenleg hatályos Ptk-tól, mert egy szakaszban rendelkezik az üzleti titokról, a know-how-ról és ezek kereskedelmi forgalomban történő jóhiszemű szerzéséről.¹⁰⁰ A jelenlegi Ptk. az üzleti titokról a személyhez fűződő jogok körében, míg a know-how-ról a szellemi alkotásokhoz fűződő jogok körében rendelkezik.

A Javaslat üzleti titokra vonatkozó szabályozása a következő: „2:47. § (1) *Üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden nem közismert vagy az érintett gazdasági tevékenységet végző személyek számára nem könnyen hozzáférhető olyan tény, tájékoztatás, egyéb adat és az azokból készült összeállítás, amelynek illetéktelenek által történő megszerzése, hasznosítása, másokkal való közlése vagy nyilvánosságra hozatala a jogosult jogos pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekét sértené vagy veszélyeztetné, feltéve, hogy a titok megőrzésével kapcsolatban a vele jogszerűen rendelkező jogosultat felróhatóság nem terheli.*”¹⁰¹ A jelenlegihez képest a védelem tárgyának körét képezi az adatokból, tényekből készült összeállítás is. A rendelkezés továbbá kimondja az üzleti titok relatív titkosságát, azáltal, hogy csak azon ismeretek vagy ezek összeállítása élvez polgári jogi védelmet, mely nem közismert vagy legalábbis egy adott szakmai kör számára nem könnyen hozzáférhető.

A Javaslat kimondja a know-how védelmét a 2:47. § (2) bekezdésében: „*Az üzleti titokkal azonos védelemben részesül az azonosításra alkalmas módon rögzített, vagyoni értéket képviselő műszaki, gazdasági vagy szervezési ismeret, tapasztalat vagy ezek összeállítása (e törvény alkalmazásában: védett ismeret), ha a jóhiszeműség és tisztesség elvét sértő módon szerzik meg, hasznosítják, közlik mással vagy hozzák nyilvánosságra. E*

októberében tette közzé a 2006-ban megjelentetett szerkesztőbizottsági javaslat átdolgozott változatát, mely azonban nem tartalmazott indokolást. 2009-ben az Országgyűlés elfogadta a Polgári Törvénykönyvről szóló 2009. évi CXX. törvényt, melyet a 2010. évi XV. törvény (Továbbiakban: új Ptk.) léptetett volna hatályba. Az Alkotmánybíróság azonban 51/2010 (IV. 28.) számú határozatával hatályon kívül helyezte az új Ptké.-t, így az új Ptk. rendelkezései sem léptek hatályba. 2010-ben a Vékás Lajos vezette Polgári Jogi Kodifikációs Főbizottság 2012. február 15.-én társadalmi vitára bocsátotta az új Polgári Törvénykönyv Javaslatát. A T/7971-es Törvényjavaslat (Továbbiakban: Javaslat) ugyan még az Országgyűlés egyik napirendi pontját képezi – az Országgyűlési Napló szerint legutóbb 2012. október 3-án folytatódott az új Ptk. általános vitája –, azonban rendelkezik az új Polgári Törvénykönyv hatálybalépéséről is, mely előreláthatólag 2014. január 1.

¹⁰⁰ Javaslat 2:47. § (3) „*Az üzleti titok megsértésére nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki az üzleti titkot vagy a védett ismeretet harmadik személytől kereskedelmi forgalomban jóhiszeműen és ellenérték fejében szerezte meg.*”

¹⁰¹ MAGYARORSZÁG KORMÁNYA T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről .Budapest, 2012. július 14.

védelemre nem lehet hivatkozni azzal szemben, aki a védett ismerethez vagy az azt lényegében helyettesítő hasonló ismerethez

a) a jogosulttól független fejlesztéssel vagy

b) jogszerűen megszerzett termék vagy jogszerűen igénybevett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján jutott hozzá.”¹⁰²

Az idézett rendelkezés szerint az új Polgári Törvénykönyv alkalmazásában a szakaszban deklarált védelem tárgyát képező know-how védett ismeretként részesül védelemben.

Összességében a Javaslat, a know-how védelem – a dolgozatban korábban ismertetett vitás – feltételei vonatkozásában a következők szerint foglal állást:

- jogosultja az a személy, aki az ismeretet vagy személyes teljesítmény vagy jogátruházás útján megszerezte,
- a jogosult korlátozottan kizárólagos jogokkal rendelkezik,
- az oltalom tárgya műszaki, szervezési vagy gazdasági ismeret, melyet azonosíthatóan rögzítettek,
- a védelem feltétele a titokban tartáshoz szükséges intézkedések megtétele,
- az oltalom a közismertté, ill. a könnyen hozzáférhetővé válásig tart.¹⁰³

A know-how oltalom korlátozottan kizárólagos jellege megmaradt, ugyanis a törvény továbbra sem nyújt védelmet a független fejlesztéssel és a mérnöki visszafejtéssel¹⁰⁴ szemben.

6. Az üzleti titok versenyjogi védelme

A gazdasági előnyt jelentő titkos ismeretek védelmét biztosító joganyag azonban nem merül ki a polgári joggal. A tisztességtelen piaci magatartásról és versenyről szóló 1996. évi LVII. törvényben (Továbbiakban: Tpv.) üzleti titok védelemként jelenik meg.¹⁰⁵ A

¹⁰² Uo. 15.

¹⁰³ A korábbi törvényjavaslat kapcsán ugyanezen az állásponton lásd: LONTAI – FALUDI – GYERTYÁNFY – VÉKÁS, 190.

¹⁰⁴ Javaslat 2:47. § (2) bek. b.) „jogszerűen megszerzett termék vagy jogszerűen igénybevett szolgáltatás vizsgálata és elemzése útján jutott hozzá.”

¹⁰⁵ Az Ítéltábla az eljárás során előjáróban rámutatott: „a Ptk. 81. §-a szerinti titoksértés és a Tpv. 4. § /1/ bekezdésében meghatározott tényállás átfedést mutat. Ez pedig azt jelenti, hogy az üzleti titok versenytárs részéről történő megsértése esetén a jogosult - választása szerint - igényét a Ptk-ra, vagy a Tpv-re alapítottn - esetleg mindkettőre hivatkozva - terjesztheti elő.”

Lásd: Győri Ítéltábla Pf.V.20.231/2010/3. számú ügy www.birosag.hu (Utolsó letöltés dátuma: 2012-10-11)

versenyjogi védelem a tisztességtelen verseny elméletén alapszik, mely szerint a piaci szereplők a versenyben az általános üzleti etika szerint kell eljárjanak és nem szerezhettek előnyt tisztességtelen magatartással. A Tpvt. üzleti titok szabálya három fogalmi elemre bontható: az üzleti titok fogalmára, az elkövetési magatartásokra és az ahhoz kapcsolt értékmérőkre.¹⁰⁶

A versenyjogi védelem is visszanyúl¹⁰⁷ a polgári joghoz, ugyanis az üzleti titok definícióját a Ptk. adja meg, mely szerint *„üzleti titok a gazdasági tevékenységhez kapcsolódó minden olyan tény, információ, megoldás vagy adat, amelynek nyilvánosságra hozatala, illetéktelenek által történő megszerzése vagy felhasználása a jogosult – ide nem értve a magyar államot – jogszerű pénzügyi, gazdasági vagy piaci érdekeit sértene vagy veszélyeztetné, és amelynek titokban tartása érdekében a jogosult a szükséges intézkedéseket megtette.”*¹⁰⁸ Az üzleti titok tisztességtelen piaci magatartásokkal szembeni védelme független attól, hogy a tartalmát képező tény, információ, megoldás vagy adat a szellemi alkotások joga szerint védelemben részesül-e.¹⁰⁹

Az üzleti titok és a szellemi alkotások védelmére szolgáló szabályok eredője azonos, azonban lényeges különbség, hogy míg a szellemi alkotások joga mindennel szembeni kizárólagosságot biztosít (abszolút védelem), addig a versenyjogi titokvédelem csupán a titok tisztességtelen megszerzése, felhasználása vagy jogosulatlan közlése elleni védelmet biztosítja. Az elkövetési magatartások értékmérője a tisztességtelenség és a jogosulatlanság.¹¹⁰

A tisztességtelenség, mint ezen versenyjogi terület központi fogalma, próbálja biztosítani a kereskedelmi-etikának megfelelő piaci magatartásokat. Versenyjogi fogalma tekintetében – többek között – a Pécsi Ítéltábla adott iránymutatást, mely szerint: *„a felperes üzleti titka felhasználásának módja azért tisztességtelen, mert az alperes eljárása sérti azokat a társadalmi elvárásokat, a gazdasági életben kialakult szokásokat, amelyeket a Tpvt. 2. § - a¹¹¹ szerinti generálklauzula az üzleti tisztesség követelményeiként fogalmaz meg...”*¹¹²

¹⁰⁶ NAGY Csongor István: A magyar versenyjog üzleti titok szabályának néhány értelmezési kérdéséről. *Jogtudományi Közlöny*, 2008. 63. évf. 11. szám 556.

¹⁰⁷ 1996. évi LVII. tv. 4. § (3) bek. a) pont

¹⁰⁸ 1959. évi IV. tv. 81. § (2) bek

¹⁰⁹ NAGY, 2008. 63. évf. 11. szám 557.

¹¹⁰ Uo. 554.

¹¹¹ 1996. évi LVII. tv. 2. § Tilos gazdasági tevékenységet tisztességtelenül - különösen a

A törvény az elkövetési magatartások közül azonban a közlés értékmérőjeként nem a tisztességtelenséget, hanem a jogosulatlanságot határozza meg. Felmerül a kérdés van-e tartalmi különbség a tisztességtelenség és a jogosulatlanság között? A Tpv. 4. §-ának nyelvtani értelmezéséből az következik, hogy míg a tisztességtelenség esetén egy jogon kívüli társadalmi normacsoportról van szó; addig a jogosulatlanság egy tételes jogi kategória, ugyanis egy versenytörvényen kívüli jogszabályból tudható meg, hogy a titok közlése jogszerű volt-e.¹¹³

A tisztességtelenség és a jogosulatlanság tartalmi viszonyát tekintve Nagy Csongor István szerint, ha a két értékmérő között valóban tartalmi különbség van, az felboríthatja a Tpv. 4. § egyensúlyát, azért, mert a törvény eltérő értékmérőt használ a titok fogadása és átadása tekintetében, eszerint valaki nem használhatja fel a titkot, de azt közölheti másokkal, vagy fordítva. Továbbá a TRIPS Egyezményrel sincs összhangban ez a fajta megfogalmazás, hiszen az Egyezmény a tisztességes kereskedelmi gyakorlattal ellentétes magatartásokat tiltja. Ebből következik, hogy a Tpv. 4. §-a akkor felel meg a TRIPS Egyezmény rendelkezéseinek, ha a jogosulatlanság tartalma legalább a tisztességtelenség követelményeit magában foglalja.¹¹⁴

A Tpv. oltalma korlátozottan kizárólagos jellegű, ugyanis nem nyújt védelmet arra az esetre, ha valaki jogosan szerzi meg a titkot – többek között-, független fejlesztéssel, vagy mérnöki visszafejtéssel.

Az üzleti titok és a szellemi alkotások közötti kapcsolat vizsgálata esetén érdemes kiemelni, hogy mind a kettő egy adott tudásból eredő gazdasági érték és a versenyelőny megőrzésének, hasznosításának az eszköze, azonban a tudás jellegétől függően eltérő előnyökkel és hátrányokkal járnak.¹¹⁵ Esetenként az üzleti titok védelem (know-how védelem) előnyösebb lehet, mint az iparjogvédelem (pl. szabadalom), ugyanis míg a szabadalmaztatás esetén a találmányt nyilvánosságra kell hozni, addig a versenyjogi védelem, vagy a Ptk. know-how védelme a bizalmasan vagy titkosan kezelt információ, adat, tény, tudás számára is biztosítja a jogi védelmet. A mindennapokban pedig előfordulhatnak olyan esetek, amikor egy gazdasági szereplőnek az általa ismert információ nagyobb hasznot hajt,

versenytársak, üzletfelek, valamint a fogyasztók törvényes érdekeit sértő vagy veszélyeztető módon vagy az üzleti tisztesség követelményeibe ütközően - folytatni.

¹¹² Nagy Csongor által hivatkozott BDT 2006. 1492. számú jogeset In: NAGY, 2008. 63. évf. 11. szám 559.

¹¹³ Uo. 560.

¹¹⁴ Uo. 560.

¹¹⁵ Uo. 555.

ha nem szabadalmaztatja, hanem titokban tartja és a fentebb említett jogi védelem alá vonja azt. Azonban van egy, az említett jogi védelmek metszetének tekinthető lehetőség, mely a magyar jog speciális vonása a know-how védelem, valamint a nevesített iparjogvédelmi oltalmak kapcsolatában. Ugyanis lehetőség van a szabadalmi bejelentés közzétételének mellőzésére - a nyilvánosságra hozatal elkerülése érdekében -, az oltalom megadását követő 30 napon belül történő lemondással, így a titokban tartani kívánt találmányok szabadalmi minősítése is lehetséges (minősített know-how).¹¹⁶

A know-how védelem és az üzleti titok védelem akként foglалható össze, hogy a védelem tárgya mindkét oltalmi forma esetében a gazdasági előnyt jelentő titkos ismeret. Az oltalmak azonban korlátozottan kizárólagos jellegűek, mert nem nyújtanak védelmet többek között a mérnöki visszafejtéssel szemben.

A polgári jogi és a versenyjogi oltalmak egymással a lex generalis lex specialis viszonyában állnak.¹¹⁷

¹¹⁶ BOBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 21.

¹¹⁷ GÖRÖG, 95.

IV. Mérnöki visszafejtés - szolgai utánzás

A magyar versenyjogi és polgári jogi szabályozás egyaránt eltérő fogalmakat használ a gazdasági előnyt jelentő titkos ismeretekre. A következőkben szeretnék szót ejteni az üzleti titok védelmének common law, kontinentális jog és Japán jog szerinti szabályozásáról, melyhez szükségesnek tartom az előforduló terminusok - mint üzleti titok és szolgai másolás - , megemlítését.

A know-how fogalom – a korábban megjelenítettek szerint - az üzleti életből került át a jogba, elsőként a common law rendszerekben. A brit-angol, illetve amerikai-angol nyelvhasználatban felváltva használják az üzleti titok („trade secret”), a know-how, az információtulajdon („proprietary information”) és a fel nem fedett információ („undisclosed information”) fogalmakat. Napjainkban tisztázódni látszik a használandó terminusok kérdése, az amerikai és a japán jogirodalom és gyakorlat az üzleti titok („trade secret”), míg a kontinentális rendszerek a know-how használata felé hajlanak.

Hasonlóan változatos képet mutatnak az áruk utánzására és annak korlátaira használatos fogalmak is. A leggyakrabban előforduló megjelölések a hamisítás („passing off”), a más árujaként való feltüntetés („slavish imitation”), a szolgai másolás („slavish copying”), és a mérnöki visszafejtés („reverse engineering”).¹¹⁸

A magyar polgári jogban a know-how, a versenyjogban pedig az üzleti titok, a szolgai másolás és a mérnöki visszafejtés fogalmával találkozhatunk.

A joggyakorlatban használatban lévő fogalmak felvonultatását azért tartottam fontosnak, mert ezen fejezet keretei között, a mérnöki visszafejtés hazai szabályozásának ismertetése után kitekintést teszek annak nemzetközi szabályozására is.

1. A mérnöki visszafejtés hazai szabályozása

A mérnöki visszafejtés (reverse engineering) azt a tevékenység sorozatot jelenti, mely során a jogszerűen megvásárolt termékből kiindulva, visszafelé haladva kitalálják azt a

¹¹⁸ BOBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 11.

módszert, amellyel készült. Az így szerzett információ használata ellen a titok jogosultja nem léphet fel, mert a versenytárs helyénvaló magatartással (proper means) jutott annak birtokába.¹¹⁹

A versenyjog üzleti titok védelme csak a titok tisztességtelen megszerzése, felhasználása, valamint jogosulatlan közlése ellen véd, a mérnöki visszafejtéssel és a független fejlesztéssel szemben nem. Vannak azonban olyan termékek, amelyekből a gyártási eljárás vagy a keverék összetétele egyáltalán nem fejthető vissza (pl. Coca-Cola recept), az ilyen termékek esetében az üzleti titok védelem maximálisan kielégítő lehet,¹²⁰ hiszen az ismeret, megoldás, eljárás a kereskedelmi forgalomba hozott termékből nehezebben fejthető meg. Abban az esetben, ha a mérnöki visszafejtés könnyen eredményre vezethet célszerűbb valamely nevesített oltalmi formát használni.¹²¹

A mérnöki visszafejtés nem csak az üzleti titok védelem körébe tartozó fogalom. Általános értelemben a piacon hozzáférhető áruk tanulmányozását és kutatását jelenti. Világszerte az az álláspont terjedt el – a magyar jogban is –, hogy a mérnöki visszafejtés egyaránt megengedett a szellemi alkotások jogában¹²² és a versenyjogban. Ebből kiindulva megállapítható a mind a két jogág által biztosított titokvédelemről korlátozottan kizárólagos jellege. A mérnöki visszafejtés nem ütközik sem a versenyjog üzleti titok védelmébe, sem a polgári jogi know-how védelembe. A versenyjogi és a polgári jogi normák a lex specialis és a lex generalis viszonyában állnak egymással.¹²³

A mérnöki visszafejtés a jogi szabályozásban egy tilalom alóli kivételként jelenik meg. Jogi kifejeződését mi sem indokolja jobban mint az, hogy egy, a mindennapok részét képező magatartásról van szó.

Magyarországon is egyre elterjedtebb az információbrókerség, amellyel mára már jogi személyek foglalkoznak és a mérnöki visszafejtés egyik gyakorlati megjelenési formájának tekinthető. Az információbróker fogalom egy esernyőfogalomként fogható fel, mely többek

¹¹⁹ Uo. 12

¹²⁰ BOYTHA GYÖRGYNÉ- TÓTH Tihamér: *Versenjog*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudomány Kar, Budapest, 2010. 84.-85.

¹²¹ BORBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 19.

¹²² Uo. 12.

¹²³ GÖRÖG, 95.

között jelenti a tudásmenedzsmentet, az adatbányászatot, a hírszerzést vagy a versenytársfigyelést,¹²⁴ utóbbi megfelel a mérnöki visszafejtésnek.

A mérnöki visszafejtést a gyakorlatban, Magyarországon a Cadmus Kft. is alkalmazza, melyet az MTA Számítástechnikai és Automatizálási Kutatóintézet (SZTAKI) geometriai Modellezés Laboratóriumának szoftvermérnökei alapítottak több évvel ezelőtt. A Cadmus megrendelői szinte kizárólag Nyugat-Európából és az USA-ból keresik fel a céget, feltehetően azért, mert a mérnöki visszafejtés igen költséges folyamat, melyet leginkább az ún. szabad formájú testek, vagyis a rendhagyó, nem sík és szabályos felülettel határolt testek modellezésére alkalmaznak.¹²⁵

A Cadmus Kft. a következő technikát alkalmazza:

Egy számítógépes reprezentációt készítenek, mely során a visszafejtő mérnökök egy óriási adathalmazból indulnak ki, melyet a testről lézerszkennelvel letapogatott pontok alkotnak. Egy-egy testről egy-egy szkennelés alkalmával kapott több millió pontot a mérnökök egy háromdimenziós koordináta-rendszerben helyeznek el. Bonyolult matematikai algoritmusok alkalmazásával az adatokból végül valóság-hű geometriai modellt kapnak. A különböző pontfelhalmazokból először egyszerűbb felületeket szerkesztenek, amelyeket végül a kívánt, bonyolult formává simítanak össze,¹²⁶ ami lehet karosszériaelem, sisak, vagy egy amputált végtag ellendarabja (pl. egy műláb) is.¹²⁷

Ahogy az ismertett példát is mutatja, a mérnöki visszafejtés a know-how / üzleti titok megszerzésének egy, a gyakorlatban is jelentős szerepet kapó módja.

¹²⁴ Egy los angelesi sörgyár rendszeresen mintát kér a konkurens gyár szennyvízelvezető rendszerén kifolyó anyagokból, melyeket aztán laboratóriumban vizsgál és az így szerzett információknak köszönhetően milliókat takarít meg. Az általa végzett tevékenység a BI (business intelligence) körébe tartozik, ami az üzleti információk gyűjtésének, feldolgozásának, értékelésének és elemzésének törvényes módja. Ennek része a versenytársfigyelés – mely egy gyakorlati fogalomnak tekinthető –, a versenytársaktól való friss, pontos információ megszerzését és felhasználását jelenti saját célra.; Lásd továbbá: http://www.tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=759&issue_id=44 (Utolsó letöltés dátuma: 2012-08-21)

¹²⁵ <http://wwwold.sztaki.hu/sztaki/news/2001/cadmus.html> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-08-21)

¹²⁶ Ezen folyamatot használta a cég a német reflektorgyártó, a Hella esetében is. A fejlesztés nyolc évig tartott, mely alatt a tervezők nem csak a reflektorfelületek pontos modelljeit készítették el, hanem fénytani kísérleteket is végeztek virtuális lámpákkal, ugyanis a monitoron megjelenített színtérben ugyanazon mérések végezhetők el, mint a valóságban.

¹²⁷ <http://wwwold.sztaki.hu/sztaki/news/2001/cadmus.html> (Utolsó letöltés dátuma: 2012-08-21)

A mérnöki visszafejtéssel gyakorta együtt jelentkezik a szolgai utánzás, holott nem rokonfogalmak. A kettő elhatárolásának vizsgálatakor a versenyjog üzleti titok védelméhez kell visszanyúlni.

A Tpv. szerint tilos a jellegbitorlás, vagyis *„tilos az árut, szolgáltatást (a továbbiakban együtt: áru) a versenytárs hozzájárulása nélkül olyan jellegzetes külsővel, csomagolással, megjelöléssel - ideértve az eredetmegjelölést is - vagy elnevezéssel előállítani vagy forgalomba hozni, reklámozni, továbbá olyan nevet, megjelölést vagy árujelzőt használni, amelyről a versenytársat, illetőleg annak áruját szokták felismerni”*.¹²⁸

A törvény egyfelől azért tiltja és minősíti tisztességtelennek a fenti szakaszban említett piaci magatartásokat, mert védelmet kíván nyújtani az ellen, hogy jogosulatlan személy kihasználja a közismert és jellegzetes, a vásárlók körében népszerű árura a jogosult által eszközölt ráfordításokat, másfelől védi a fogyasztói érdekeket is. A védelem szempontjából annak van jelentősége, hogy az árujelző vagy árukülső ismertté vált-e a fogyasztók körében, valamint az ismertség alapján hordoz-e pozitív értékítéletet a fogyasztói oldalról szemlélve. Ha az érintett termék a kritériumoknak megfelel, részesül a Tpv. védelmében.

A jellegbitorlás történhet az áru külső formájának, kereskedelmi nevének, ill. elnevezésének utánzásával is.¹²⁹ Az áru belső jellegének utánzása önmagában nem jellegbitorlás, ahhoz szükséges az áru külsejének utánzása is. A jellegbitorlás megállapítható, ha az alábbi konjunktív feltételek érvényesülnek:

- a felek versenytársak,
- az utánzott áru külső tulajdonsága vagy a megjelölés jellegzetes,¹³⁰
- a jellegzetes külső vagy megjelölés a fogyasztók előtt ismert,
- a versenytársi termék külseje vagy megjelölése hasonlít az eredetihez olyan mértékben, hogy azokat össze lehet tévesztetni,¹³¹ ezáltal a fogyasztókat megtéveszti.¹³²

A szolgai másolás tilalmazottsága, illetve a mérnöki visszafejtés engedélyezettsége a fejlesztő munka létéből vagy nem létéből vezethető le.

¹²⁸ 1996. évi LVII. tv. 6. §

¹²⁹ Jogalkalmazási gyakorlatban lásd: Fővárosi Ítéltábla 8. Pf.22.210/2011/3.

¹³⁰ Az áru jellegzetessége, ismertsége azt jelenti, hogy az adott megjelölés a felismeréshez szükséges mértékben megfelelően rögzült a fogyasztók tudatában.

¹³¹ Az összetéveszthetőség szubjektív alapú, eltekintve a szolgai utánzástól, amikor az eredeti és az utánzott termék azonos.

¹³² BOYTHA GYÖRGYNÉ- TÓTH, 2010. 89.-91.

A mérnöki visszafejtés, a terminus technicusból is kiindulva, szellemi és anyagi ráfordítást igénylő fejlesztő munkát jelent, amit méltánytalan lenne tilalmazni, hiszen az információhoz, megoldáshoz hozzájutó birtokos a készről visszafelé haladva kapja azt meg, időt és pénzt áldozva rá.

A visszafejtővel szemben a másoló termékét akként állítja elő, hogy a versenytársa, már úgymond a piacon „bejáratott” termékének külsejét lemásolja, visszaélve annak másodlagos jellegével. Fejlesztő munka hiányában ugyanis a másoló nem képes előállítani a külsőhöz kapcsolódó minőségi tartalmat, ezáltal a fogyasztót megtéveszti. Két okból is indokolt a szolgai másolás tilalma, az egyik, hogy a fogyasztó megtévesztésének eszköze lehet, a másik, hogy tisztességtelen a versenytárssal szemben is, hiszen ronthatja annak versenyhelyzetét a fejlesztő munka hiányából eredő, ugyanazon külsejű, silány minőségű termék forgalmazásával.

A jogalkalmazási gyakorlatot tekintve a Gazdasági Versenyhivatal szolgai utánzással megvalósuló jogsértést állapított meg, amikor a Kőrös-Royal Kft. 2002 januárjától a Royal vodka aromával ízesített szeszesital termékét a versenytársa által (Bols Kft.) már korábban (közel 10 éve) forgalmazott Royal vodka esetében alkalmazotthoz hasonló címkével és megjelenéssel (grafika, színvilág, stb.), továbbá azonos márkanévvel értékesítette. Az eljárás alá vont a 2002. év I. negyedévében az utánzat szeszesitalból 2476 darabot értékesített, a forgalmazást 2001-ben kezdte.

2002. év elejétől az eljárás alá vont (piaci részesedése kb. 2%) a Royal vodka aromával ízesített szeszesitalt piros fémkupakos 0,7 literes formapalackba töltve piros-arany és fehér tónusú, versenytársa, a Bols Kft (piaci részesedése 12-14 %) által forgalmazott Royal vodka palackjának címkéjéhez hasonló színvilágú és azzal megegyező grafikai elemeket (korona, arany pénzek, ROYAL felirat) tartalmazó címkével értékesítette.

A KERMI Minőségellenőrző és Szolgáltató Kft. az eljárás alá vont és a versenytárs termékének összehasonlító vizsgálata alapján 2002. május 31.-én megállapította, hogy a két termék érzékszervi tulajdonságai nem egyformák. A Bols Kft. Royal vodkája magasabb érzékszervi pontszámot kapott, mint az eljárás alá von terméké. A KERMI Minőségellenőrző és Szolgáltató Kft. véleménye szerint a két címke külső megjelenése nagymértékben hasonló, ezért a fogyasztó könnyen összetévesztheti.

Az eljárás alá vont szerint a két címke nem mutat olyan nagyfokú hasonlóságot, így a fogyasztók meg tudják azokat különböztetni.

A Gazdasági Versenyhivatal végül marasztalta az eljárás alá vont Kőrös-Royal Kft.-t 2002 novemberében.¹³³

Álláspontom szerint a mérnöki visszafejtés és a szolgai utánzás különbözősége azok tartalmában, jogi megítélésében, valamint a gazdaságban betöltött szerepükben áll. Amíg a mérnöki visszafejtés egy jogszerű módja az információszerzésnek, mely a készről visszafelé irányuló fejlesztő tevékenységgel valósul meg, addig a szolgai utánzás, egy kész áru minőségi garancia nélküli egyszerű utánzását jelenti, melynek tilalmazottságát indokolja, hogy a fogyasztók megtévesztésének, illetve a versenytárs piaci pozíciója rontásának egyaránt eszköze lehet. A gazdasági szerepet alapul véve, a mérnöki visszafejtés fékként érvényesül, ugyanis megakadályozhatja, hogy az ismeret birtokosa oligarchává váljon a piacon. Ezzel szemben a szolgai utánzásnak negatív szerep tulajdonítható, mind a fogyasztói, mind a versenytársi oldalról nézve.

Kutatásaimat követve a címként megjelölt témában arra az álláspontra helyezkedem, hogy a globalizáció és a földrészekben átívelő termelés és kereskedelem, valamint a mindezt bonyolító multinacionális cégek világának mozgatórugója az innováció. Az innováció jelentősége mellett a jog sem mehet el szórtanul és azt gondolom, hogy a mérnöki visszafejtés jogintézménye alkalmas a kapcsolódó élethelyzetek szabályozására. Megfelelő védelmet nyújt a piacnak - lehetőséget teremtve az információ megszerzésére és felhasználására - nem engedi annak kisszámú vállalat általi centralizálását. Ezáltal életben tartja, sőt ösztönzi a versenyt a piacon, ekként tekinthető az innováció hajtóerejének. Míg a mérnöki visszafejtéssel gyakorta együtt jelentkező szolgai másolás pedig, biztosítja a mérnöki visszafejtés „versenypiaci motorként” való érvényesülését, azáltal, hogy védelmet nyújt a fogyasztóknak és a versenytársaknak a rosszhiszemű túlkapások ellen, ekként a szolgai másolás valóban kapcsolódik a mérnöki visszafejtéshez és ennek köszönhetően közvetetten az innovációhoz is, de hajtóerő jellege semmiképpen sincs.

¹³³ http://www.gvh.hu/gvh/alpha?do=2&pg=11&st=1&m5_doc=3414 (Utolsó letöltés dátuma: 2012-08-19)

2. Titkos ismeret külföldi szabályozási környezetben

Az amerikai-angol és a brit-angol jogrendszerekben az üzleti titok („trade secret”) kérdése a common law területére tartozik, szemben a szabadalmi joggal. Egy 1939-es értelmezés szerint *„az üzleti titok állhat bármely receptúrából, mintából, eszkből, amelyet valaki üzleti tevékenysége körében használnak és amely lehetőséget ad számára, hogy előnyre tegyen szert versenytársaival szemben, akik nem ismerik, vagy nem használnak azt. Rendszerint az árutermeléshez kapcsolódik...”*¹³⁴ Az ilyen ismereten alapuló nyílt piaci áruk utánzása elleni védelem tekintetében a common law a „passing off” (hamisítás) keresetet dolgozta ki. Az angol gyakorlat szerint „passing off” keresettel lehet fellépni a kereskedelmi név vagy stílus, az áru színének, alakjának, csomagolásának jogtalan, az áru eredetét illetően a fogyasztókat megtévesztő másolása ellen.¹³⁵ Az amerikai gyakorlatban akkor érvényesíthető a „passing off” igény, ha a felperes bizonyítja, hogy az áru utánzott vonásai nem csak funkcionális jellegűek, hanem másodlagos jelentést nyertek a piaci köztudatban, ily módon a fogyasztók megtéveszthetők. A „passing off” kereteiből kiindulva dolgozták ki a bíróságok az USA-ban az üzleti titok védelem érvényesíthetőségének és az utánzás szabadságának a határait.

1964-ben az USA Legfelsőbb Bírósága kimondta, hogy a nevesített oltalom alatt nem álló szellemi alkotások másolhatók, és csak akkor lehet ez ellen fellépni, ha az, az áruk eredete tekintetében a vevőket félrevezetheti. Ezt az elvet tovább fejlesztve 1974-ben kimondta a Legfelsőbb Bíróság, hogy *„a törvény nem ad oltalmat a tisztességes és becsületes módszerek ellen, mint az úgynevezett mérnöki visszafejtés, amikor az ismert termékből elindulva és visszafelé haladva fejtik meg az eljárást, amely a fejlesztést vagy a gyártást elősegítette.”*¹³⁶

Az Amerikai Ügyvédi Egyesület (American Bar Association) 1979-ben hagyta jóvá az egységes Üzleti Titok Törvényt („Uniform Trade Secret Act”), mely szerint *„az üzleti titok bármely információ, melynek gazdasági értékét az adja meg, hogy korlátozottan hozzáférhető*

¹³⁴ BORBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 11.

¹³⁵ „Senkinek sincs joga a saját áruját, valaki más árujaként feltüntetni (*nobody has any right to represent his goods as the goods of somebody else*).” [Basic framework of GATT provisions on intellectual property, Statement of Views of the European, Japanese and United States Business Companies, 1988. Genf; Multilateral Trade Negotiation, The Uruguay Round, MIN. GNG/NG, 11/W, 32, 48, 68, 70, 74.; WIPO Model Law for developing countries on inventions, Genf, 1980. GATT or WIPO? IIC Studies Vol. 11.] Lásd: Uo. 11.

¹³⁶ *Kewanee Oil v. Bicorn Corp.* 416, U.S. 470, 476 Lásd: BORBROVSZKY Jenő: Rejtélyek és fortélyok Hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Polgári Törvénykönyv javasolt módosítása kapcsán. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. augusztus 1.(111.) évf. 4. szám 30.

és amelynek titkossága megőrzésére az adott körülmények közötti ésszerű intézkedéseket megtették.”¹³⁷ A törvény célja a Tptv.-hez hasonlóan a kereskedelmi etika normáinak betartatása.

A Törvény a jogi védelmet az üzleti titok nem helyénvaló módon történő (improper means) eltulajdonítása ellen biztosítja.

A törvény indokolása azonban meghatározza az üzleti titoknak minősülő információk megszerzésének helyénvaló módjait (proper means), melyek körébe tartozik többek között a mérnöki visszafejtés és a független kifejlesztés, melyek egyben a két leggyakrabban előforduló védekezés az improper means magatartások ellen.¹³⁸

A mérnöki visszafejtés jogszerűségének elismertségét erősíti a Legfelsőbb Bíróság 1989-ben, amikor arra az álláspontra helyezkedik, hogy a köz szabadon felhasználhat bármely információt, amelyet mérnöki visszafejtéssel a piaci forgalomban lévő árukból fel tud fedni.¹³⁹ Továbbá megjegyezte, hogy maga a mérnöki visszafejtés ösztönzőleg hathat a tudomány és a technika területén egyaránt.¹⁴⁰

A kontinentális jogrendszereket vizsgálva elmondható, hogy az üzleti titok védelem közvetett módon, a különböző életviszonyokat szabályozó rendelkezések, a szerződések és a bírósági gyakorlat együttthatásaként alakult ki. Az áruk utánzása tekintetében általános elv, hogy az utánzás önmagában nem tilos, csak ha az a járulékos körülmények miatt tisztességtelen. Az utánzás korlátját pedig a szolgai másolás tilalma jelenti.

Japánban korábban az üzleti titok és a know-how védelmére egy generálklauzula¹⁴¹ vonatkozott, mely a tisztességtelen verseny elleni törvényben kapott helyet. A generálklauzulát alkalmazó jogesetből látszik - hasonlóan a common law szabályozáshoz -, hogy a japán szabályozás is akkor tilalmazza a másolást, ha az annak tárgyául szolgáló dolog a köz számára valamilyen másodlagos jelleget is hordoz. 1990-ben került sor a tisztességtelen verseny elleni törvény részleges módosítására, mely az üzleti titok védelem speciális

¹³⁷ BORBROVSZKY, 1991. 96. évf. 1. szám 12.

¹³⁸ Uo. 12.

¹³⁹ Uo. 11. a *Bonito Boats, Inc v. Terunder Craft Boats, Inc.* 109. S Ct. 971, 980 (1989) ítéletben.

¹⁴⁰ Borbrowszky Jenő által hivatkozva: DURNEY: Reverse Engineering, Patents and Licensing, 1/1990. Lásd: Uo. 11.

¹⁴¹ „Az említett generálklauzula szerint kellett lefolytatni egy eljárást az Osakai Kerületi Bíróság előtt a bűvös kocka szolgai másolói ellen, bizonyítva, hogy a „kocka” ugyan önmagában az emberiséggeometriai közkinccse, de a „Rubik’s cube” kombinációban disztinktív jellegű, amely versenyjogi védelmet érdemel.” Uo. 15.

szabályozását hozta. A törvény védelmet nyújt a jogosult számára az üzleti titok tisztességtelen megszerzése, felhasználása, hasznosítása ellen; azonban mentességet nyújt arra az esetre, ha mindez jóhiszeműen történik. A mérnöki visszafejtés fogalmát a japán jogirodalom összhangban tartja az amerikai értelmezéssel.¹⁴²

A common law, a kontinentális és a japán jogrendszereket vizsgálva elmondható, hogy az áruk másolása tilalmazott, ha olyan másodlagos jelleget hordoznak, melynek köszönhetően az utánzás a fogyasztók megtéveszthetéséhez vezethet. A mérnöki visszafejtést illetően pedig megállapítható, hogy valamennyi jogrendszer elismeri az információszerzés egyik formájaként, így levonható az a következtetés, hogy az üzleti titok, illetve know-how védelem a különböző jogrendszerekben egyaránt korlátozottan kizárólagos jellegű.

¹⁴² Uo. 15.-16.

V. Záró gondolatok

Az innovatív megoldások mára jelentős gazdasági tényezőkké váltak, kidolgozójuknak versenypiaci előnyt és jó versenypiaci pozíciót jelenthetnek. A gazdaság bármely szegmensét alapul véve látható, hogy a versenyben az előny nagyon fontos, melyet meg kell szerezni, ugyanakkor meg is kell tartani. Ezt az élethelyzetet fedi le a know-how és oltalma, kiemelt helyet foglalva el az iparjogvédelmi jogintézmények között.

Összességében a know-how és oltalma fontossága abból ered, hogy hozzásegíti a titok jogosultját az előnyösebb pozíció megszerzéséhez és megtartásához, a mérnöki visszafejtés jelentősége pedig, hogy fékként érvényesülve gátat szab annak, hogy a know-how jogosultja a versenyben „oligarchává” váljon, ösztönözve így az innovációt. Egy olyan komplex szabályozásról van tehát szó, melyben vannak még fehér foltok, ezeket azonban a Kodifikáció és a jogalkalmazási gyakorlat kísérel meg rendbe tenni.

A gazdasági válság oldaláról, az Európa 2020 stratégia lényegét tekintve az innováció tekinthető a gazdasági, piaci helyzet megoldása egyik lehetséges eszközének. Ennek történeti indoka is van, hiszen a második világháborút követően Japán több ezer licencszerződést kötött, mely licencszerződések hozzájárultak a gazdaság talpra állításához. De miként tudja az iparjogvédelem ezen szándékokat támogatni? Megfelelő eszköz a kizárólagos oltalom? A kizárólagos oltalom mindenki számára lehetőséget biztosít az innovatív megoldások alkalmazására? Táptalajt nyújt további megoldások, ötletek, invenciók kidolgozásához? Nem feltétlenül, hisz az iparjogvédelem által garantált kizárólagos oltalom csak jogosultja számára biztosít kizárólagos jogot a hasznosításra. Másokat – amennyiben technológia-transzfer támogató szerződés megkötésére nem kerül sor – kizár a hasznosítás lehetőségéből. Valóban szolgálja így az innovatív fejlődést? A mérnöki visszafejtés – véleményem szerint – eszköz a folyton meg-megújuló innovációhoz. A mérnöki visszafejtés elismerése biztosítja a piaci szereplők, a gazdasági válságból kilábalni igyekvő piaci szereplők számára a fejlődés lehetőségét. E megoldás nem zárja el őket, épp ellenkezőleg, hozzásegíti a versenytárs intellektuális alkotótevékenységén nyugvó, s a piacon már kipróbált megoldásának alkalmazásához. A mérnöki visszafejtés ekként nem is lehet más, mint az innováció hajtóereje, a gazdasági válságból való kilábalás egyik lehetséges és jogilag megengedett eszköze.

VI. Szakirodalomjegyzék

1. ANDOR Ágnes - OLMA Frigyes - REICH András - ÚJHEGYI Beáta: A szellemi alkotásokról, kiemelten az iparjogvédelem tárgyairól. *Számvitel- Adó- Könyvvizsgálat*, 2006. 18. évf. 11. szám
2. BAGI Ágnes: A licenc a know-how és a lízing szerepe a hazai műszaki fejlesztésben. *Ipar-Gazdaság*, 1991. augusztus-szeptember
3. BOBROVSZKY Jenő: Az üzleti titok (know-how) védelme és az utánzás szabadsága. *Iparjogvédelmi Szemle*, 1991. 96. évf. 1. szám
4. BOBROVSZKY Jenő: Rejtélyek és fortélyok Hozzászólás az üzleti titok és a know-how kérdésköréhez a Polgári Törvénykönyv javasolt módosítása kapcsán. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. augusztus 1.(111.) évf. 4. szám
5. BOYTHA Györgyné- TÓTH TIHAMÉR: *Versenyjog*. Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudomány Kar, Budapest, 2010.
6. CSÉCSY György: A know-how definiálásának problémái. *Magyar Jog*, 1998. 45. évf. 12. szám
7. *Európa 2020 Az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiája*. A Bizottság közleménye, Brüsszel, 2010 FÓRUM: Tegyük végre tisztába nézeteinket az innovációról. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. 1 (111.) évf. 5. szám
8. FÓRUM: Tegyük végre tisztába nézeteinket az innovációról. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. 1 (111.) évf. 5. szám,
9. GÖRÖG Márta: *A know-how jogi védelmének alapvető kérdései*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2012
10. GAZDA István: *Az ipari know-how*. Budapest, 1969.
11. ID. GAZDA István: *A technológiatranszfer*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1993.
12. LONTAI Endre: *A know-how*. In: ELTE Nemzetközi magánjogi és Polgári jogi Tanszék (szerk.) *Ius privatum ius commune europae. Liber amicorum studia Ferenc Mádl dedicata*. ELTE-ÁJK Nemzetközi Magánjogi Tanszék, Budapest, 2001.
13. LONTAI Endre - FALUDI Gábor - GYERTYÁNFY Péter - VÉKÁS Gusztáv: *Magyar polgári jog Szellemi alkotások joga*. Eötvös József Könyvkiadó, Budapest, 2008.
14. MAGYARORSZÁG KORMÁNYA *T/7971. számú törvényjavaslat a Polgári Törvénykönyvről*. Budapest, 2012. július

15. MOLNÁR István - HEFFNER Péter - NÉMETH Gábor: A magyarországi innovációs rendszer jogi alapjai és legfontosabb intézményei. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. 1.(111.) évf. 5. szám
16. NAGY Csongor István: A magyar versenyjog üzletit titok szabályának néhány értelmezési kérdéséről. *Jogtudományi Közöny*, 2008. 63. évf. 11. szám
17. PÁLFALVI József: Gondolatok a know-how jogi szabályozásához. *Újítók Lapja*, 1975. 27. évf. 5. szám
18. PÁLOS György: A Polgári Törvénykönyv módosítása és a know-how oltalom. *Magyar Iparjogvédelmi Egyesület Közleményei*, 1978. 1418-9240. évf. 17. szám
19. RICHARD WHISH: *Versenyjog*. Hvg Orac Lap-és Könyvkiadó Kft., 2010.
20. Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala Iparjogvédelmi Szakértői Testület: *Szakértői Vélemény* (ISZT-21/2011)
21. SZILÁGYI József: A kreativitás, mint az innováció egyik jogi tényezője. *Iparjogvédelmi és Szerzői Jogi Szemle*, 2006. 1 (111.) évf. 6. szám
22. TROLLER, ALOIS: *A know-how a jogban*, MTESZ HNY., Budapest, 1975.
23. VILÁGHY Miklós: *A szellemi alkotások joga*. Budapest, 1975.

VII. Internetes források

1. <http://www.bayzoltan.hu/>
2. <http://www.birosag.hu/engine.aspx?page=anonim>
3. http://www.gvh.hu/gvh/alpha?do=2&pg=11&st=1&m5_doc=3414
4. <http://www.jogiforum.hu/publikaciok/475> FEKETE László: A know-how jogi jellege, 2011.
5. http://www.kormany.hu/download/8/a4/40000/H%C3%89%20%20Minisztereln%C3%B6ks%C3%A9g%20SZMSZ%202011_06_02.pdf
6. <http://www.mkik.hu/>
7. <http://www.mrk.hu/>

8. <http://mta.hu/>
9. <http://www.nfu.hu/>
10. <http://www.nih.gov.hu/>
11. http://www.nih.gov.hu/site/upload/2011/07/nemzeti_innovacios_rendszer2011.04.27.1.jpg&w=690&h=357&ei=YrwwUN-IMqXk4QSH3oDwCA&zoom=1&iact=hc&vpx=85&vpy=200&dur=6010&hovh=161&hovw=312&tx=152&ty=92&sig=101939349669703821893&page=4&tbnh=104&tbnw=201&start=52&ndsp=19&ved=1t:429,r:5,s:52,i:259
12. <http://www.otka.hu/>
13. http://penzportal.hu/index.cgi?r=&v=&l=&feaz=o94e594gd3ezse&mf=&p=gazd_szotar-speckereso&ska=k
14. <http://www.retextil.hu/>
15. <http://www.shanghairanking.com/ARWU2012.html>
16. <http://www.shanghairanking.com/Country2011Main.jsp?param=Hungary>
17. <http://www.168ora.hu/buxa/gazdasagi-vilagvalsag-periodus-ciklus-elmelet-kondratyev-cooper-41509.html>
18. <http://www.sztnh.gov.hu/>
19. <http://www.tapzor.hu/Elmelet/Techalapok/Ciklusok.html>
20. http://www.tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=759&issue_id=44
21. <http://wwwold.sztaki.hu/sztaki/news/2001/cadmus.html>

VIII. Hivatkozott jogszabályok

1. 1959. évi IV. törvény a Polgári Törvénykönyvről
2. 1978. évi 2. törvényerejű rendelet a Polgári Törvénykönyv módosításáról és egységes szövegéről szóló 1977. évi IV. törvény hatálybalépéséről és végrehajtásáról

3. 2011. évi CXCV. törvény az államháztartásról
4. 1996. évi LVII. törvény a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról
5. 2003. évi XC. törvény a Kutatási és a Technológiai Innovációs Alapról
6. 2004. évi CXXXIV. törvény a kutatás-fejlesztésről és a technológiai innovációról